Palestyna i Bliski Wschód

czasopismo poświęcone sprawom gospodarczym
Palestyny i Bliskiego Wschodu
Komitet redakcyjny: Leon Lewite, Józef Thon, P. Wasserman

Rok VI | Warszawa, kwiecień 1937 | Nr. 4

TREŚĆ NUMERU:

MOSTY POWIETRZNE

Dziwnym zbiegiem okoliczności, uruchomienie stałej trasy komunikacji powietrznej między Polską a Palestyną zbiega się prawie z terminem zawarcia umowy clearingowej między Polską a Palestyną. Zarówno umowa clearingowa, jak i uruchomienie komunikacji lotniczej między Polską a Palestyną nie tylko symbolizują zacieśnienie więzów łączących oba kraje, ale stanowią też bardzo ważne czynniki w rozwoju wymiany towarowej między obu krajami.

Już od kilku miesięcy zżyliśmy się z myślą o tym, że w najbliższym czasie uruchomiona zostanie pasażerska komunikacja lotnicza pomiędzy Polską a Palestyną, mimo to, dopiero w chwili, kiedy na lotnisku na Okęciu warknęły śmigła samolotu — powaga i znaczenie tego wydarzenia stanęły nam jasno przed oczyma.

Do postępów i odkryć techniki nowoczesnej przyzwyczailiśmy się do tego stopnia, że nie zadziwiają nas najbardziej śmiałe realizacje nierzeczywistych — zdawałoby się — utopii. Tylko czasami, kiedy jakieś odkrycie albo wyczyn techniki angażuje nie tylko umysł, ale także serce — uświadamiamy sobie potęgę cudu nowoczesnej cywilizacji. Tak było właśnie tego poranka, kiedy wraz z liczną gromadą przybyłych na lotnisko, oczekiwaliśmy chwili startu samolotu. Podróż bowiem pierwszych pasażerów do Palestyny to nie tylko inauguracja najdłuższej polskiej linii lotniczej — poprzez kontynenty i morza — to fakt, posiadający swą swoistą, symboliczną wymowę.

Kraj, do którego od wieków tęsknili, rozproszeni po całym świecie żydzi — do którego biegły modły i z Polski — kraj niedostępny dla pokoleń, dzięki oddaleniu — naraz przybliża się na taką odległość, że można, opuściwszy dziś chłodną Północ, znaleźć się po 28 godzinach wśród kwitnących gajów pomarańczowych. Należy przypuszczać, że ta fizyczna bliskość Palestyny zbliży istotnie oba kraje: Polskę i Palestynę. Jak wiadomo, dobra i trwała sieć komunikacyjna oznacza w świecie stosunków pomiędzy krajami dobre i trwałe więzy handlowe, skąd krok już tylko do prawdziwej wymiany życzliwych uczuć i sympatii.

Moment odlotu pierwszego pasażerskiego samolotu do Palestyny uprzytomnił obecnym na lotnisku i tym, którzy z daleka śledzili przebieg emocjonującej podróży, że nie ma rzeczy niemożliwej na świecie, wówczas gdy potęga techniki sprzymierzy się z dobrą wolą. Wielka rozpiętość możliwości technicznych i dobrej woli uczyniły ze skrawka zaniedbanej

ziemi palestyńskiej ogród kwitnący, oazę kultury na pustyni drzemiącego Wschodu, ognisko, promieniejące cywilizacją na kraje ościenne. Te same możliwości uruchomiły polskie linie morskie handlowe i pasażerskie, zwróciły zainteresowanie czynników rządowych i pewnej części polskiego społeczeństwa w stronę kraju, który przedstawia dla ekspansji polskiej nieograniczone i niewykorzystane możliwości. Patrząc na pierwszych pasażerów lotu do Palestyny, uświadamiając sobie w jakim tempie rozwija się komunikacja pocztowo-lotnicza pomiędzy Polską a Palestyną, można było dopiero ocenić, ile jeszcze pozostało do zrobienia w tej dziedzinie...

Most powietrzny, przerzucony pomiędzy Polską a Palestyną, stał się mostem tak mocnym i trwałym, jak most żelazny. Most ten, przerzucony dzięki wspaniałej i młodzieńczej przedsiębiorczości Polskich Linii Lotniczych „Lot" — utrwali i umocni więzy, łączące Żydowską Siedzibę Narodową z Rzeczypospolitą i wpłynie na zbliżenie gospodarcze i kulturalne obydwu krajów.

Poniżej podajemy przemówienie prezesa L. Lewitego, wygłoszone w dn. 5.IV b. r. na uroczystości inauguracji stałej komunikacji lotniczej między Polską a Palestyną.

Redakcja.

Jako prezes Izby Handlowej Polsko-Palestyńskiej mam zaszczyt złożyć najserdeczniejsze życzenia i gratulacje na ręce Pana Ministra Komunikacji i Dyrekcji „LOTU" z okazji dzisiejszego święta lotniczego, jakim jest uruchomienie stałej bezpośredniej komunikacji lotniczej między Polską a Palestyną.

Inauguracja tej linii lotniczej jest nowym dowodem sprężystości, aktywności i rozumnej ekspansji „LOTU", jest wielkim sukcesem polskiego lotnictwa komunikacyjnego, zresztą już tak bardzo dobrze zapisanego i wsławionego na terenie międzynarodowym.

Uruchomiona dzisiaj linia stanie się poważnym przyczynkiem do zbliżenia gospodarczego między Polską a Palestyną, a pośrednio dopomoże do wzmocnienia kontaktów z całym szeregiem krajów, z którymi utrzymujemy komunikację lotniczą.

Konieczność tej komunikacji była odczuwana przez wszystkie zainteresowane czynniki w najżywszy sposób. Wiele jednak należało przezwyciężyć najrozmaitszych trudności, które piętrzyły się na drodze ku realizacji tej donlosłej inicjatywy, z rezultatu której tak bardzo jesteśmy uradowani. Zgodne współdziałanie czynników rządowych oraz społecznych

pozwoliło na usunięcie tych trudności i stworzenie warunków dla uruchomienia linii lotniczej, która stanie się niezawodnie w rychłym czasie jedną z najważniejszych arterii komunikacyjnych, łączących kraje Europy Centralnej a Palestyną i krajami Bliskiego Wschodu.

Trudno dziś w całej pełni przewidzieć doniosłość i niezmierzone możliwości, jakie otwiera dla nas uruchomienie tej linii.

Znika odległość, a dzięki samolotowi polskiemu powstała możliwość związania Warszawy i Tel-Awwu w ciągu jednej doby w tempie, odpowiadającym pojęciom współczesnego życia. Jakie wspaniałe horyzonty, jakie możliwości ekspansji otwierają się dla zbliżenia gospodarczego między Polską a budującą się żydowską Siedzibą Narodową w Palestynie, na terenie której dziś żyje ponad 400.000 żydów, w tym połowa pochodząca z ziem polskich.

Stoimy więc u progu nowego okresu stosunków między obu tymi krajami. W nowoczesnym życiu gospodarczym odgrywa komunikacja pierwszorzędną rolę. Człowiekowi, pragnącemu nawiązać stosunki gospodarcze, należy ułatwić jego rolę i zadanie przez przyspieszenie tej komunikacji. Najdoskonalszym wyrazem nowoczesnej techniki komunikacyjnej jest samolot, który przewozi człowieka w niespotykanym dotychczas tempie z kontynentu na kontynent.

Środkiem pomocniczym w nawiązywaniu, rozbudowie i pogłębianiu stosunków ekonomicznych jest list. List ten, dzięki uruchomieniu bezpośredniej komunikacji lotniczej między Polską a Palestyną, znajdzie się w ręku adresata już nazajutrz. Przeszło 3 miliony listów rocznie między obydwoma krajami, i ruch pasażerski, który stale będzie wzrastał, z góry zapewniają powodzenie i rentowność tego śmiałego przedsięwzięcia, a dowodem zaufania i zrozumienie Dyrekcji „LOTU" jest fakt 6 przelotów w ciągu jednego tygodnia.

Pragnę podkreślić ze specjalną satysfakcją i podziękowaniem fakt poważnego obniżenia taryf pocztowych za pocztę lotniczą do Palestyny, przez Pana Ministra Poczt i Telegrafów.

Niech mi wolno będzie złożyć imieniem Izby Handlowej Polsko-Palestyńskiej — która od lat 11 z górą poświęca swą troskę i starania rozbudowie stosunków gospodarczych polsko-palestyńskich oraz w miarę swych skromnych sił i możliwości również ze swej strony starała się dopomóc, by myśl uruchomienia linii lotniczej polsko-palestyńskiej przyoblekła się w realne kształty — zapewnienie, że i w dalszym ciągu nie ustanie ona w swych wysiłkach i pracy na niwie zbliżenia gospodarczego między obu krajami. To też korzystając z zaszczytnego dla nas zaproszenia Naczelnej Dyrekcji P. L. L. „LOT", za które w tym miejscu pragnę złożyć serdeczne

podziękowanie, Izba Handlowa Polsko-Palestyńska wydelegowała na pierwszy lot, jako swego przedstawiciela jej Dyrektora p. inż. THONA.

Kończąc pozwalam sobie w tym uroczystym momencie złożyć imieniem reprezentowanej przezemnie instytucji gospodarczej raz jeszcze najgorętsze życzenia jak najpomyślnieszych wyników nowej linii pasażerskiej, która niech stanie się świadectwem i widomym symbolem nie tylko pokonania przestrzeni i piętrzących się trudności, ale w równej mierze symbolem pojednania i zbliżenia krajów i narodów.

P. WASSERMAN

ROZWÓJ GOSPODARKI ROLNEJ W PALESTYNIE

Rolnictwo stanowi jedną z najważniejszych gałęzi gospodarki palestyńskiej. Palestyna, podobnie jak inne kraje Bliskiego Wschodu, jest krajem o wybitnej strukturze rolnej. W dawnych czasach, gdy kraj był w okresie pełnego rozkwitu, rolnictwo wysunęło się na plan pierwszy, ziemia odznaczała się wyjątkową urodzajnością i Palestyna nazywana była krajem „mlekiem i miodem płynącym".

Po licznych politycznych fluktuacjach, a szczególnie po upadku państwowości żydowskiej w Palestynie, podstawy gospodarcze tego kraju zostały zniszczone. Rolnictwo utraciło swoje właściwe znaczenie, ziemia została opustoszona i z biegiem czasu powstały na niej wielkie obszary pustynne.

W okresie ostatnich wieków, istniała w Palestynie wyłącznie arabska gospodarka rolna, która stała na dość niskim poziomie, była bardzo prymitywna.

Arabska ekstensywna gospodarka rolna opierała się głównie na produkcji zboża, przy czym stosowała ona przy uprawie ziemi tzw. system dwupolówki. Zamiast maszyn rolniczych posługiwała się prymitywnymi narzędziami z drzewa. Ziemia była przez Arabów orana płytko, nieodpowiednio użyźniana i w rezultacie otrzymywano ubogie zbiory. Ludność wiejska znajdowała się ciągle w nędzy, nie widząc możliwości poprawy bytu. Głównymi artykułami arabskiej produkcji rolnej były pszenica, jęczmień, durra i sezam, przeważnie dla własnego użytku.

Nowoczesna zracjonalizowana gospodarka rolna została wprowadzona do Palestyny dzięki kolonizacji żydowskiej. Kolonizacja ta datuje się od roku 1870, gdy towarzystwo „Alliance Israelite Universel" utworzyło

w Mikwe Israel pierwszą szkołę rolniczą. Rozpoczyna się wówczas pierwszy okres kolonizacji żydowskiej w Palestynie. Kolonizacja ta była prowadzona przez „Chowwej Syjon", przy wielkim poparciu finansowym barona Edmunda Rotszylda. W roku 1878 założona została kolonia Petach Tikwa, (obecnie po Tel-Awiwie drugie żydowskie miasto w Palestynie), w r. 1882 — kolonie Riszon le Zion, Zichron Jakow, Rosz Pina, w r. 1883 — Jesod Hamaale, w r. 1884 — Miszmar Hajarden, Ekron, Sedżera, w r. 1896 — Beer Tuwia, w r. 1897 — Atlit.

Działalność kolonizacyjna Światowej Organizacji Syjonistycznej rozpoczęła się w pierwszych latach wieku XX. W r. 1901 został utworzony żydowski Fundusz Narodowy (Keren Kajemet Leisrael), który wykupuje większe obszary gruntów dla celów osiedleńczych i daje impuls do intensywnej działalności kolonizacyjnej w Palestynie. W r. 1908 założone zostały kolonie Kineret, Micpe, Beer Jakow, w r. 1909 — Degania i Chulda, w r. 1910 — Migdal.

Syjonistyczne dzieło kolonizacyjne nosiło charakter wybitnie narodowy i miało za cel tworzenie szeregu osiedli żydowskich ściśle związanych z macierzą ziemą, na którejby w przyszłości powstała żydowska Siedziba Narodowa. Dążono również do przeinaczenia i zupełnego przekształcenia dotychczasowej struktury żydostwa galutowego przez wielki proces produktywizacyjny.

Syjonistyczna kolonizacja wprowadziła do Palestyny najnowocześniejsze metody uprawy gruntu i najbardziej racjonalne systemy gospodarki rolnej.

Rok 1921 jest okresem przełomowym w dziejach kolonizacji żydowskiej w Palestynie. Rozpoczyna się wielki proces kolonizacyjny w Palestynie, a w szczególności w okręgu Emek-Izreel. Powstają wówczas następujące osiedla: Nahalal (1921), Ejn-Charod (1921), Tel-Josef 1921), Giwa (1921), Kfar Jechezkiel (1922), Bet-Alfa (1922), Tel-Adaszym (1922), Ginegar (1922), Mizra (1923), Kfar Gideon (1923), Kfar Jeladim (1924).

W okresie tym napływają do Palestyny duże kapitały prywatne, które zostają w wielkiej mierze inwestowane w gospodarce rolnej.

Na początku właściwej narodowej żydowskiej kolonizacji istniało w Palestynie 25 osiedli żydowskich, które obejmowały teren 350.000 dunamów i w których zamieszkiwało 8.000 dusz. Kolonie te opierały swoją gospodarkę na plantacjach cytrusowych i na uprawie zbóż. W pierwszym okresie swego istnienia napotykały one na wielkie trudności i nie posiadając odpowiednich środków finansowych na potrzebne inwestycje i na przeprowadzanie robót melioracyjnych i drenażowych, znalazły się one w ciężkiej sytuacji. Dał się również zaznaczyć odpływ elementu młodzieżo-

wego, który w poszukiwaniu łatwiejszych możliwości egzystencji, opuszczał osiedla.

Narodowe dzieło kolonizacyjne jest ściśle związane z dopływem nowego typu emigranta-chaluca, który związał swój los osobisty z dążeniami renesansu narodu żydowskiego, a który poza tym przywiózł ze sobą do kraju dużo ofiarności i głębokiej wiary.

Organizacja Syjonistyczna miała za sobą dużo lat doświadczenia dzięki pierwszym żydowskim kolonistom. Rozpoczęła ona przeto swoje dzieło kolonizacyjne na zupełnie innych podstawach według następujących zasad: 1) gospodarka mieszana, 2) praca rąk własnych, 3) autonomia kolonistów, 4) systematyczne prace melioracyjne.

Zasada gospodarki mieszanej miała na celu urozmaicenie gospodarki rolnej Palestyny, a mian.: aby obok dotychczasowych gospodarstw zbożowych i plantacyj cytrusowych rozbudować i inne gałęzie gospodarki rolnej, jak gospodarstwo mleczarskie, hodowlę bydła, hodowlę drobiu, pszczelnictwo, rybołówstwo itd.

Zasada pracy rąk własnych miała na celu zrealizowanie tendencyj społecznych i usunięcie wszelkiego rodzaju eksploatacji i niesprawiedliwości socjalnej.

Autonomia kolonistów była rezultatem zjawiska, że żydowscy osiedleńcy przybywali do kraju z tendencjami społecznymi i wolny wybór ich sposobu życia był niejako warunkiem conditio sine qua non dla podtrzymania i wzmocnienia ich entuzjazmu przy tworzeniu nowych form życia.

Prace melioracyjne miały na celu wysuszenie bagien, rozpowszechniających malarię. Powiększenie terenów pod uprawę i umożliwienie utworzenia odpowiednich połączeń komunikacyjnych przez wybudowanie sieci dróg i szos między koloniami i okolicą.

W palestyńskiej gospodarce rolnej rozróżniamy trzy główne typy: 1. ekstensywna gospodarka zbożowa, 2. intensywna gospodarka cytrusowa i owocowa oraz 3. gospodarka mieszana.

Ekstensywną gospodarkę zbożową napotykamy przeważnie u Arabów. Jest ona prymitywna, bez odpowiednich urządzeń technicznych, na skutek lenistwa oraz braku inicjatywy i przedsiębiorczości felachów.

Ekstensywna gospodarka zbożowa w Palestynie obejmuje w pierwszym rzędzie produkcję pszenicy, żyta, jęczmenia i durry. Mimo, że Palestyna jest krajem rolnym, jednak jej produkcja zbożowa jest niewystarczająca do zaspakajania potrzeb rynku wewnętrznego. Wielkie ilości wszystkich gatunków zbóż importuje się do Palestyny z za granicy.

Felachowie zajmują się głównie uprawą zbóż, żydzi natomiast, roz-

porządzając ograniczonymi terenami, zwracają szczególną uwagę na gospodarkę intensywną, a przede wszystkim na plantacje cytrusowe.

Zarówno produkcja, jak i konsumcja zboża w Palestynie wzrosła w ostatnich latach, o czym świadczy następująca tabela:

	1932-33		1933-34		1934-35	
	prod.	konsum.	prod.	konsum	prod.	konsum.
	w tonach					
Pszenica	58,734	125,317	51,114	153,829	97,946	166,701
Jęczmień	27,945	44,558	39.015	66,840	80.845	83,826
Durra i kukurydza	17,770	25,702	10,189	24,583	53,854	52,945

Wraz z wzrostem konsumcji zwiększył się w ostatnich latach import zbóż do Palestyny:

	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936
	w tonac						
Pszenica	2,476	21,196	21,445	60,047	45,547	17,892	14,853
Jęczmień	2	16,893	13,257	24,834	14,214	12,503	30,610
Durra i kukurydza	55	1,442	9,337	12,501	5,720	2,810	7,129

Dał się również zaznaczyć wzrost importu mąki do Palestyny:

	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936
	w tonach						
Mąka pszenna	13.886	16,916	20,058	26,918	24,695	33,787	27,076
Mąka żytnia	823	535	439	1,149	1,708	2,239	1,666

Żydowska produkcja zbożowa jest głównie skoncentrowana w Emek Izreel.

Intensywna gospodarka cytrusowa znajduje się przeważnie w posiadaniu żydów. 60% wszystkich pardesów należy do żydów, natomiast większość plantacyj oliwek, daktyli i bananów znajduje się w posiadaniu arabskim.

Tak zwana gospodarka mieszana jest systemem przejściowym między ekstensywną a intensywną gospodarką, obejmując obok produkcji zbożowej hodowlę bydła, uprawę owoców i warzyw. Ten system rolnictwa jest szczególnie rozpowszechniony wśród kolonistów żydowskich.

Namiętne dyskusje oraz poważne roztrząsania na temat intensywnej czy też ekstensywnej gospodarki stały się w ostatnich czasach anachronizmem.

Zagadnienie to zostało w końcu rozstrzygnięte na korzyść gospodarki intensywnej. Złożył się na to cały szereg obiektywnych czynników oraz fakt, iż obszar Palestyny, podpadający pod administrację władz mandatowych Anglii, obejmuje zaledwie 26.000 km.[2] (26.000.000 dunamów) w tym grunty nadające się do gospodarki rolnej, wynoszą (według szacowań rządu palestyńskiego) 12.233.000 dunamów (47% ogólnego obszaru ru Palestyny), przy czym ilość ziemi należącej do żydów w Palestynie jest stosunkowo b. mała. Wynosiła ona na początku 1936 r. ogółem 1.292.000 dunamów (429.000 dunamów należało do tow. PICA, 368.000 dunamów do Keren Kajemet Leisrael i 495.000 dunamów do towarzystw i osób prywatnych). W takiej sytuacji jest zrozumiałe, dlaczego zwyciężył pogląd o konieczności prowadzenia w Palestynie wybitnie intensywnej gospodarki rolnej.

Tendencja ta wzmogła się szczególnie w ostatnich latach w związku z coraz to malejącymi możliwościami nabywania ziemi, na skutek wzrastającej propagandy wśród Arabów oraz ograniczeń prawnych, wprowadzanych przez administrację palestyńską odnośnie kupna gruntów. Żydowska polityka agrarna w Palestynie prowadzone jest pod znakiem konieczności zdobycia terenów dla intensywnej gospodarki rolnej, która umożliwia przy odpowiednich inwestycjach i nakładach osiedlenie większej ilości ludzi i osiągnięcia na małych terenach znacznych dochodów.

Główną gałęzią palestyńskiej gospodarki rolnej stanowią plantacje cytrusowe, które obejmują pomarańcze, grejpfruty, cytryny, mandarynki i „etrogim". Obszar żydowskich plantacyj pomarańczowych wynosi w chwili obecnej 155.000 dunamów, arabskich — 110.000. Według szacowań rzeczoznawców w żydowskich plantacjach inwestowano 15 milionów funtów.

Wzrost żydowskich plantacyj cytrusowych w Palestynie w ostatnich latach był dość znaczny. Warto podkreślić, iż w r. 1903 towarzystwo „Pardes" po raz pierwszy eksportowało 22.000 skrzynek pomarańczy, stanowiących wówczas prawie całoroczny zbiór tychże owoców w Palestynie. Do wybuchu wojny Arabowie dominowali w palestyńskiej gospodarce cytrusowej. Dopiero po wojnie, gdy powstały w tym kraju nowe warunki polityczne i gdy rozpoczął się szybki proces rozwoju żydowskiego sektora gospodarczego, obszar żydowskich plantacyj pomarańczowych zaczął szybko wzrastać, o czym wskazuje następująca tabela:

Obszar plantacyj cytrusowych

Rok	Ogólny obszar w dunamach	Obszar w dunamach w posiadaniu żyd.
1914	30,000	10,000
1926	42,000	17,000
1930	110,000	60,000
1933	200,000	115,007
1934	250,000	145,000
1936	265,000	155.000

Koloniści żydowscy wprowadzili do gospodarki cytrusowej szereg ulepszeń. Zastosowali nowe systemy plantowania, nawadniania, krzyżowania owoców i podjęli racjonalną walkę przeciwko rozmaitym chorobom drzew. Poza tym koloniści ulepszyli system pakowania pomarańczy oraz ich eksportu za granicę.

O wzroście gospodarki pomarańczowej w Palestynie może świadczyć stale wzmagający się eksport pomarańczy w ostatnich latach:

Rok	Ilość skrzynek	ŁP.
1931	2,616,451	886,356
1932	3,524,599	1,701,001
1933	4,199,915	1,949,177
1934	5,129,422	2,430,018
1935	6,878,911	3,130,960
1936 (11 miesięcy)	4,003,296	1,800,184

W ostatnich latach uwidocznił się znaczny wzrost plantacyj grejpfrutów. Owoce te mogą być również plantowane na gorszych terenach, tam, gdzie plantacje pomarańczy nie mogą być zakładane, przy czym plantacje owocują po 3—4 latach, podczas gdy plantacje pomarańczy po 5—6 latach.

O rozwoju plantacyj grejpfrutów w ostatnich latach świadczy stały wzrost eksportu tego owocu.

Rok	Ilość skrzynek	ŁP.
1928	1,951	824
1929	9,071	3,566
1931	80,507	40,250
1932	149.801	79,564
1933	250,826	129,184
1934	419,789	220,224
1935	888,793	375,965
1936 (11 miesięcy)	736.656	264,219

Do głównych odbiorców pomarańczy i grejpfrutów palestyńskich w ostatnich latach zaliczamy W. Brytanę, Niemcy, Holandię, Polskę, Francję, Norwegię, Belgię, Szwecję i Czechosłowację.

Ostatnio daje się zauważyć tendencja wykorzystania szeregu terenów, które są przesiąknięte solami alkalicznymi i które nie nadają się dla plantacyj cytrusowych, — do plantowania innych owoców.

W związku ze wzmożoną imigracją i ze zwiększeniem się Iszuwu, wzrosła w silnym tempie konsumcja owoców w kraju. Produkcja owoców pozostała znacznie w tyle w stosunku do zapotrzebowania rynku wewnętrznego, co znalazło wyraz w stale wzrastającym imporcie owoców do Palestyny.

Wobec łatwego zbytu owoców na rynku palestyńskim zaczęto w ostatnich latach rozbudowywać plantacje rozmaitych gatunków owoców. W sezonie 1934/35 r. zaplantowano ogółem w Palestynie 1.144,475 drzew owocowych oraz 1.198,860 winorośli. W porównaniu z sezonem 1933/34 plantowanie różnych gatunków drzew przedstawiało się, jak następuje:

	1933/34 ilość drzew	1934/35 ilość drzew
Winogrona	780,000	1.198,000
Migdały	418,300	586,570
Figi	229,000	196,375
Oliwki	166,600	169,120
Jabłka	61,400	76,220
Brzoskwinie	29,000	49,665
Banany	14,500	6,000
Granaty	10,000	10,380
Śliwki	8,850	16,315
Morele	7,000	4,775
Gruszki	4,100	9,280
Orzechy i inne	43,000	19,775
Ogółem	1,771,750	2,343,335

Ogólny obszar, zajęty pod plantacje owoców w Palestynie, wynosi według szacunku, 2 miliony dunamów, przy czym 260.000 dunamów zajmują pardesy, 149.000 plantacje winogronowe, 99.000 plantacje fig, 24.000 dunamów plantacje migdałów.

Winogrona. Plantacje winogronowe odgrywały w pierwszym okresie kolonizacji żydowskiej pierwszorzędną rolę. Specjalną uwagę poświę-

cił tej gałęzi produkcji rolnej zmarły baron Edmund Rotszyld. Plantacje te koncentrowały się szczególnie w koloniach żydowskich w Jehuda. Wraz z utworzeniem słynnych rotszyldowskich piwnic wina w Riszon le Zion nastąpił dalszy rozwój wspomnianych plantacyj.

Po wojnie światowej, w związku z ograniczonymi możliwościami zbytu wina palestyńskiego na rynkach zagranicznych, ilość plantacyj winogron zmniejszyła się znacznie. Ciężki kryzys gospodarczy świata skłonił szereg krajów europejskich do wprowadzenia restrykcyj celnych, aby utrudnić, a nawet i uniemożliwić import artykułów luksusowyh, do których zostało zaliczone i wino. Wszystko to wpłynęło na zahamowanie rozwoju plantacyj winogron w Palestynie. Należy przy tym wspomnieć, iż szczególnie ujemny wpływ na rozwój tej gałęzi produkcji rolnej w Palestynie wywarło wprowadzenie prohibicji w Stanach Zjednoczonych Ameryki Płn., które stanowiły największy rynek zbytu dla wina palestyńskiego. Większe tereny plantacyj winogron zostają zastąpione plantacjami owoców cytrusowych. Jako przykład podamy, iż w r. 1900 plantacje winogron w Riszon le Zion zajmowały teren 5.500 dunamów, obecnie zaś zaledwie 500 dunamów. Zjawisko to daje się również zaznaczyć i w innych żydowskich koloniach w Palestynie.

Przed wojną światową wino palestyńskie przeznaczone było przede wszystkim na eksport, natomiast w chwili obecnej jest ono przeważnie konsumowane w kraju, o czym świadczy poniżej podana tabela:

Sprzedaż wina palestyńskiego w kraju i za granicą

Rok	Eksport	Sprzedaż w kraju	Ogółem
	w hektolitrach		
	minimalna ilość		
1912—13	34,828	—	34,828
1929—30	10,312	6,578	16,890
1930—31	6,918	5,387	12,305
1931—32	12,483	5,648	18,131
1933—34	7,000	13,000	20,000
1934—35	7,000	13,000	20,000

Przyszłość plantacyj winogron w Palestynie jest zależna od wysokości cen, jakie można uzyskać za wino palestyńskie na rynku wewnętrznym, bowiem decyduje to o rentowności tej gałęzi produkcji rolnej.

Eksport winogron w ostatnich latach przedstawiał się, jak następuje:

Rok	W tys. kg.	ŁP.
1928	246,3	1.693
1929	632,0	4,150
1930	525.3	3,829
1931	880,6	6,505
1932	757,0	5,051
1933	360,0	2.538
1934	350,0	2,346
1935	122,2	1,368
1936	74,7	697

Przed wojną plantowano winogrona dla celów produkcji wina. Dopiero po wojnie światowej, a szczególnie w r. 1922/23 większe tereny w Emek Izreel zostały zaplantowane dla produkcji winogron jadalnych. Obszar zajęty pod plantację winogron jadalnych wynosił w r. 1934/35 1.613 dunamów.

Banany. Po wojnie światowej nastąpił w Palestynie znaczny rozwój plantacyj bananów. Banany palestyńskie odznaczają się doskonałą jakością i smakiem. Konsumcja tego owocu w Palestynie wzrasta stale. Niezależnie od tego zjawiska spostrzeżono w ostatnich latach wzrost eksportu bananów za granicę.

Eksport bananów.

Rok	Eksport bananów	
	w tys. kg.	ŁP.
1929	127,6	3,284
1930	250,3	6.994
1931	208,8	4,752
1932	119,8	2,608
1933	4,5	63
1934	—	—
1935	1,0	10
1936	—	—

Inne owoce. Wraz ze wzrostem konsumcji owoców w Palestynie dało się również zaznaczyć rozszerzenie zasięgu ich produkcji w kraju. Stały eksport tychże owoców świadczy o rentowności tych gałęzi produkcji rolnej w Palestynie.

Eksport melonów i migdałów

Rok	Melony		Migdały	
	w tys. kg.	ŁP.	w tys. kg.	ŁP.
1928	13,223	52,122	769	28,656
1929	49,151	101,736	644	22,933
1930	35,616	83,625	828	27,670
1931	15,928	47,720	537	20,272
1932	10,979	30,794	994	20,357
1933	6,802	20,643	214	5,685
1934	10,419	30,003	53	1,584
1935	11.316	31,000	52	2,000
1936 (11 miesięcy)	6,642	20,138	40	2,779

Plantacje tytoniu. Jeszcze przed wojną światową plantowano w Palestynie tytoń. Po wojnie plantacje te zostały znacznie rozszerzone. Obszar tychże plantacyj w ostatnich latach przedstawiał się jak następuje:

rok	obszar w dunamach	kg.
1921	1,779	265,000
1924	27,137	1,845,245
1925	11,676	677,800
1930	23,516	954,424
1931	13,483	504,199
1932	12,369	571,388
1933	9,778	420,529
1934	19,948	1,011,203
1935	22,294	

Plantacje tytoniu są przeważnie skoncentrowane w północnej części Palestyny. Plantowanie tytoniu jest ograniczone szeregiem przepisów, a m. in. przepisem, wyznaczającym jako minimalny teren pod plantację tytoniu obszar 2 dunamów. Tytoń palestyński przechodzi obecnie proces uszlachetniania. Należy przy tym zaznaczyć, iż koloniści żydowscy wprowadzili w uprawie tytoniu szereg ulepszeń, otrzymując coraz wyższy gatunek. Ostatnio zmniejszył się w znacznej mierze eksport tytoniu palestyńskiego za granicę, co jest wynikiem ciężkiego kryzysu gospodarczego w jakim znajdują się kraje, importujące tytoń.

Eksport i import tytoniu w ostatnich latach przedstawiał się, jak następuje:

Rok	Import				Eksport			
	liście tyt.		papierosy		liście tyt.		papierosy	
	kg.	ŁP.	kg.	ŁP.	kg.	ŁP.	kg.	ŁP.
1930	114,800	24,754	28,444	16,329	40,760	6,375	14	13
1931	101,300	19.294	23,460	13,177	68,000	9,764	51	39
1932	75,513	17,150	27,206	16,441	45,418	5,916	42	33
1933	88.303	20,207	33.715	20,571	306	44	124	77
1934	127,229	32,339	46,865	28,388	2,737	411	63	41
1935	178,666	48,090	63,183	41,036	—	—	59	46
1936 (11 miesięcy)	144,888	45,333	48,243	30,521	—	—	50	31

Uprawa warzyw. Przed wojną zajmowali się w Palestynie uprawą warzyw przeważnie Arabowie, kolonie żydowskie natomiast plantowaniem owoców cytrusowych i winogron. Dopiero w ostatnich latach po wojnie w związku z ogólną tendencją zróżniczkowania gospodarki rolnej w Palestynie i przysporzenia jej większej odporności w okresie kryzysu, koloniści żydowscy rozpoczęli uprawę warzyw. Wielkie znaczenie tej gałęzi produkcji rolnej uwidoczniło się ostatnio podczas długotrwałych wypadków w kraju, kiedy to Arabowie, którzy dotychczas byli głównymi dostawcami warzyw dla ludności żydowskiej w kraju, przerwali w zupełności przywóz tych artykułów rolnych. Znaczenie wspomnianej gałęzi rolnictwa wzrasta również w związku z dążeniem do zintensyfikowania rolnictwa i do zwiększenia zdolności absorbcyjnej kraju. W ostatnich latach wprowadzono szereg ulepszeń w uprawie warzyw. Nie bacząc na stale wzmagającą się konkurencję ze strony Syrii i Egiptu, uprawa warzyw w Palestynie wykazała znaczny rozwój, o czym świadczą następujące tabele:

Rok	Pomidory			Kartofle		
	obszar w dunamach	produkcja w tonach	ŁP.	obszar w dunamach	produkcja w tonach	ŁP.
1936	21,322	7,097	30,331	2,863	929	5,947
1932	22,865	7,978	35,361	3,865	974	6,376
1933	29,566	7,471	36,842	5,252	1,834	12,573
1934	31,654	11,201	51,173	6,142	2,850	20,339
1935	33,216	14,565	110,153	7,500	7,000	56,000

Rok	Inne warzywa					
	produkcja w tonach	ŁP.	Eksport		Import	
			ton	ŁP.	ton	ŁP.
1931	15,068	75,340	575	2,265	672	4,235
1932	24,371	121,655	449	3,744	922	5,915
1933	21,305	106,525	661	3,484	1,901	11,538
1934	36,465	162.325	404	1,499	2,780	17,765
1935	56,399	282,995	208	1,079	4,727	29,188
1936 (11 miesięcy)			223	1,100	6,083	38,664

Mleczarstwo. W ostatnich latach daje się zauważyć poważny rozwój mleczarstwa w Palestynie. Pozostaje to w związku ze wzrostem Iszuwu i ze wzmożoną konsumcją. Produkcja artykułów mleczarskich w Palestynie nie pokrywa zapotrzebowania wewnętrznego i import ich do Palestyny stale wzrasta.

Produkcja mleka wynosiła w r. 1935 — 92,3 miliona litrów, w tym 18 milionów litr. z gospodarstw żydowskich. Żydowskie sfery gospodarcze wykazują specjalne zainteresowanie dla rozwoju tej ważnej gałęzi rolnictwa. Przedsięwzięto szereg kroków w kierunku zracjonalizowania produkcji i podniesienia jakości artykułów mleczarskich w kraju. Departament dla spraw kolonizacji przy Agencji żydowskiej, Anglo Palestine Bank oraz Bank Hapoalim wyznaczyli specjalne kwoty na finansowanie zakupu rasowych krów holenderskich i szwajcarskich.

Gospodarka mleczarska w Palestynie staje się coraz bardziej rentowną a żydowscy koloniści znajdują coraz łatwiejszy zbyt w pobliskich miastach dla swych artykułów mleczarskich. Tym się też tłumaczy fakt stałego powiększania przez kolonie żydowskie ilości krów dojnych oraz budowanie nowoczesnych obór i mleczarń, zaopatrzonych w nowoczesne chłodnie i urządzenia.

O rozwoju palestyńskiej gospodarki mleczarskiej świadczy działalność spółdzielni „Tnuwa", która sprzedała w Tel-Awiwie w r. 1931 o 37,5% mleka więcej, aniżeli w r. 1930, w r. 1932 o 22% więcej, niż w r. 1931, w r. 1933 o 46,3% więcej niż w r. 1932, w r. 1934 o 40,6% więcej niż w r. 1933, w r. 1935 o 55,4% więcej, niż w r. 1934. Należy przy tym wspomnieć, iż spółdzielnia „Tnuwa" buduje obecnie wielkie mleczarnie w Kfar Malel, Tel-Josef i Emek-Hajarden. Szereg żydowskich mleczarni posiada nowoczesne maszyny i urządzenia techniczne i są kierowane przez pierwszorzędnych fachowców. Przy niektórych mleczarniach istnieją specjalne laboratoria mające na celu badanie i podniesienie jakości mleka i artykułów mleczarskich.

Stały wzrost konsumcji artykułów mleczarskich znalazł swój konkretny wyraz we wzroście ich importu z za granicy. I tak import masła wynosił w r. 1931 — 3,425 ton (ŁP. 43,294), w r. 1932 — 4,933 tony (ŁP. 54,149), w r. 1933 — 8,737 ton (ŁP. 75,424), w r. 1934 — 1,733 tony (ŁP. 125,316), w r. 1935 — 2,292 tony (ŁP. 191,253), w r. 1936.

(D. c. n.)

Dr E. WITKOWSKI

ZAGADNIENIA PRZEMYSŁU PALESTYŃSKIEGO*)

Zadziwiający rozwój żydowskiego przemysłu w Palestynie w ciągu ostatnich lat, który doprowadził w końcu roku 1935 do podwojenia ilości przedsiębiorstw, potrojenia ilości zatrudnionych, do trzy i półkrotnego zwiększenia wartości produkcji, i czterokrotnego zwiększenia kapitału w stosunku do roku 1929, zagłuszył nawet największe głosy sceptyków, wywodzących się nie tylko z kół prywatnych kapitalistów, ale również niektórych instytucji gospodarczych i syjonistycznych, w sprawie rozbudowy przemysłu palestyńskiego.

Wpływy wojny włosko-abisyńskiej oraz niepokojów arabskich w r. 1936 wpłynęły na pogorszenie się koniunktury gospodarczej w Palestynie, zahamowania a nawet w niektórych wypadkach zmniejszenia stopnia uprzemysłowienia kraju. Ilość nowych przedsiębiorstw i wysokość inwestowanych kapitałów uległy znacznemu zmniejszeniu, przy jednoczesnym nawet likwidowaniu niektórych przedsiębiorstw, lub też ewent. zmniejszeniu zasięgu ich działalności. Większość jednak fabryk kontynuowała swą produkcję w rozmiarach poprzednich, chociaż często napotykała w swej pracy na nieprzezwyciężone trudności. Na ogół należy stwierdzić, iż młody przemysł palestyński wykazał w tej tak ciężkiej sytuacji dla Iszuwu dużą odporność.

Zanalizowanie problemów, które stoją przed gospodarką palestyńską, ułatwi wyrobienie opinii o położeniu przemysłu palestyńskiego i możliwościach jego rozwoju.

Rentowność przedsiębiorstw przemysłowych

Rentowność każdego przedsiębiorstwa jest uwarunkowana istnieniem 4-ch czynników, pozostających do siebie w odpowiednim stosunku, a mia-

*) W ostatnim numerze „Palästina" zamieszczony jest b. ciekawy artykuł, omawiający całokształt zagadnień przemysłu palestyńskiego. Artykuł ten podajemy w obszernym streszczeniu.

nowicie kapitału, obrotu, kosztów produkcji i cen. Kapitał musi być w takiej wysokości, aby mógł finansować przynajmniej minimalny obrót przedsiębiorstwa, obrót zaś taki, aby w dostatecznym stopniu finansował kapitał zakładowy przedsiębiorstwa; wysokość jego znów zależy od stosunku kosztów produkcji do cen osiągalnych na rynku.

Przedsiębiorca, przystępujący do budowy nowej fabryki, zdaje sobie sprawę we wszystkich powyższych sprawach. Przeprowadzenie kalkulacji w ramach opłacalności prowadzenia przedsiębiorstwa jest w Palestynie dużo trudniejszą kwestią, niż w krajach europejskich. Poziom bowiem cen, koszty produkcji, możliwości i formy zbytu danych artykułów, są mniej więcej ustalone przez istniejącą gospodarkę, dzięki doświadczeniu, nowy zaś przedsiębiorca, przystępujący do założenia nowej placówki, wykorzystuje swoje doświadczenia nabyte pracując w podobnych przedsiębiorstwach, tak, że pozostaje mu jedynie dopasowanie jej do istniejącego organizmu gospodarczego. Inaczej się przedstawia rzecz w Palestynie. Przedsiębiorca jest tu przeważnie nowicjuszem, i za zadanie ma zdobycie nowego kraju. W sprawie możliwości zbytu może się posługiwać jedynie mało zróżniczkowaną statystyką importową, która daje w końcu bardzo mgliste pojęcie w tej sprawie. Przy kalkulacji jest nowy przedsiębiorca skazany na przeprowadzanie analogii i podciąganie uzyskanych wniosków do swego przedsiębiorstwa.

Kapitał i możliwości finansowania przemysłu

Wysokość kapitału dla założenia fabryki w Palestynie musi być niewspółmiernie wyższa, niż w krajach europejskich. Odnosi się to zarówno do kapitału zakładowego, jak i obrotowego. Prawie każda większa fabryka w Palestynie musi wobec braku istnienia odpowiednich zabudowań do dzierżawy wznosić własne gmachy. Dla przygotowania odpowiednich zabudowań w Palestynie dla dzierżawy na fabryki bardzo mało dotychczas zrobiono. Budowa własnych gmachów pochłania dużą część kapitału zakładowego. Nie dysponujemy w tej materii dokładnymi danymi, lecz jak doświadczenia wykazały, pochłaniają one ⅓ do ¼ kapitałów. Również urządzenia techniczne fabryki wymagają większych inwestycji, niż w krajach europejskich. Przede wszystkim fabryka w Palestynie musi posiadać wszelkie możliwe urządzenia maszynowe do wykańczania produkcji swych artykułów, ze względu na brak istnienia w kraju wykańczalni, które by mogły obsługiwać cały szereg przedsiębiorstw o podobnym zakresie produkcji, a nie obciążały swymi inwestycjami jednej fabryki.

Podobnie kapitał obrotowy w nowozakładanym przedsiębiorstwie pa-

lestyńskim musi być wyższy, niż w analogicznym przedsiębiorstwie w krajach europejskich.

Przede wszystkim przedsiębiorca palestyński zdany jest na import prawie wszystkich surowców z zagranicy. Zamówienia na dane surowce należy uskuteczniać na dłuższy okres i dysponować na dłuższą metę terminami zaokrętowywania, ze względu na możliwe nieoczekiwane zwłoki w dostawie. Ażeby produkcja nie zaznała zahamowania, przezorny kierownik fabryki winien posiadać w swoich magazynach zapasy surowców przynajmniej na okres 3—4 miesięcy. Dawniej udzielane były odbiorcom palestyńskim kredyty kilkumiesięczne, obecnie zaś w większości wypadków przedsiębiorca musi regulować swoje zobowiązania przy zaokrętowywaniu towarów z krajów pochodzenia, ewent. opłacać przy nadejściu do portów palestyńskich. Przy tym należy również uwzględniać wykładanie kapitału na przewóz i cło. Jeśli więc uwzględnimy fakt, iż surowiec przy produkcji palestyńskiej wynosi przeciętnie 40—50% ceny sprzedażnej, to zrozumiałym się stanie, iż unieruchamianie kapitału obrotowego na dłuższy przeciąg czasu z tytułu surowców, jest bardzo duże.

Przy uwzględnianiu wysokości kapitału obrotowego, należy również uwzględnić fakt, iż palestyński przemysłowiec otrzymuje tylko w nielicznych wypadkach zamówienia fix, w większości zaś wypadków zmuszony on jest pracować na skład. Skład gotowych artykułów musi być stale uzupełniany i dosortowywany, ażeby fabryka mogła w każdej chwili wykonać zamówienia swej hurtowej lub detalicznej klienteli. W okresie pogarszającej się koniunktury składy te odrazu stają się zbyt duże, ponieważ produkcja nie zawsze jest na tyle elastyczna, ażeby mogła się dostosować do nagłej zwyżki lub zniżki popytu. Jak widać z powyższego w systemie utrzymywania gotowych towarów na składzie duża część kapitału obrotowego zostaje znów unieruchamiana.

Również przy zbyciu swych towarów przemysłowiec palestyński zmuszony jest swym klientom udzielać dłuższych kredytów, jakie są im udzielane przez dostawców zagranicznych lub osoby finansujące te kredyty.

Przemysłowiec palestyński, który pracuje na tak już ograniczonym rynku zbytu, nie może z koła swej klienteli wybierać lub też eliminować gorszych płatników.

Wszystkie te czynniki wpływają na fakt, iż przemysłowiec palestyński, przystępujący do zakładania nowej fabryki, musi dysponować większymi kapitałami zarówno zakładowym, jak i obrotowym, niż w krajach europejskich. Palestyńskie przedsiębiorstwa przemysłowe nie są odpowiednio przygotowane do tych warunków i nie posiadają dostatecznych kapitałów. Brak kapitału własnego i brak możliwości finansowania placó-

wek przemysłowych w Palestynie za pomocą kapitału obcego są najbardziej palącymi kwestiami obecnej gospodarki palestyńskiej.

Obecnie wzięte zostaną pod uwagę możliwości powiększenia kapitałów własnych placówek przemysłowych w Palestynie. Na ogół — wyjąwszy nieliczne duże przedsiębiorstwa o zasięgu międzynarodowym — powiększenie własnych kapitałów jest możliwe przez przyjęcie nowych spólników. Ten sposób finansowania jest zwykle połączony ze współpracą finansistów w danym przedsiębiorstwie. Metoda ta zasilania przedsiębiorstw w nowe kapitały własne była ostatnio stosowana w Paletynie. System ten jednak jest ograniczony, ze względu na nadejście pewnego momentu, gdzie w danym przedsiębiorstwie nie ma miejsc wolnych do obsadzenia dyrektorami. Przystępowanie do przedsiębiorstwa w charakterze spólnika cichego jest już rzadziej spotykane; ma to miejsce wyłącznie w tych wypadkach, gdy dane przedsiębiorstwo pracuje od szeregu lat ze znacznymi zyskami.

W ten sposób przedsiębiorstwa palestyńskie w większości wypadków muszą sięgnąć po kapitał obcy, aby utrzymać swe placówki przemysłowe w granicach opłacalności. Przede wszystkim przedsiębiorcy przemysłowi szukają kredytu pod zabezpieczenie hipoteczne swych gmachów fabrycznych. Tow. kredytu hipotecznego nie udzielają pożyczek na gmachy fabryczne. Prywatni kapitaliści również nie są skłonni lokować swych kapitałów na zabezpieczenie gmachów fabrycznych, ponieważ te nie dają takiego zabezpieczenia, jak domy mieszkalne. Kredyty udzielane więc na zabezpieczenie gmachów fabrycznych noszą bardziej charakter pożyczek zabezpieczonych, niż hipotek.

Kredyty długoterminowe z terminem płatności powyżej 5-iu lat dla przedsiębiorstw przemysłowych nie są udzielane. Na przedsiębiorstwa przemysłowe udzielane są przeważnie kredyty z terminem płatności od 1 do 5 lat. W tej dziedzinie kredytów istnieją 3 źródła:

1) Towarzystwo „Palestine Economic Corporation", New-York, udzieliło Palestynie w ciągu okresu 1926—1935 kilkaset pożyczek. Wysokość pożyczki wynosiła ŁP. 500 lub mniej. Oprocentowanie tych pożyczek wynosiło 8%. Okres umorzenia przewidziany był na 2 do 5 lat. Pod zabezpieczenie brane były hipoteki i instalacje maszynowe. Od połowy roku 1935 towarzystwo to nie udzielało już więcej kredytów.

2) „Palestine Corporation Ltd." ogranicza się do niewielkiej ilości pożyczek na warunkach krótkoterminowych spłat. Dla tego rodzaju kredytów wchodzą w rachubę jedynie większe przedsiębiorstwa.

3) „Anglo-Palestine Bank, Ltd." finansuje przemysł od roku 1934. Ponieważ „Palestine Economic Corporation" więcej kredytów dla Pale-

styny nie udziela, a towarzystwo „Palestine Corporation Ltd." ogranicza się tylko do przedsiębiorstw większych, to faktycznie jedyną instytucją zasilającą palestyński średni i drobny przemysł w kredyty krótkoterminowe jest obecnie „Anglo-Palestine Bank, Ltd.". Kredyty „Anglo-Palestine Bank, Ltd." udzielane są na 6% na warunkach miesięcznych spłat, pod zabezpieczenie hipotek, urządzeń maszynowych i gwarancji prywatnych.

Jak widać z powyższego zobrazowania sytuacji, kredyty średnioterminowe ani pod względem wysokości, ani formy nie odpowiadają wymaganiom stale rozwijającego się przemysłu palestyńskiego.

Poza dziedziną powyższych kredytów średnioterminowych rozwinięty jest w Palestynie kredyt krótkoterminowy. Występuje on przede wszystkim w charakterze kredytu lombardowego, uprawianego przez Palestine Corporation Ltd. „Palestine Industrial Bank" i inne mniejsze banki. Ponieważ jednak w rachubę wchodzący zakres towarów jest bardzo ograniczony i składowanie towarów jest dla banków niewygodne, system ten nie ma dużych widoków rozwoju.

Najczęściej jednak spotykaną formą krótkoterminowego kredytu jest w Palestynie dyskonto weksli.

Brak kapitałów własnych lub kredytów długoterminowych, sięganie po kredyty krótkoterminowe, musiało wytworzyć w wielu wypadkach niezdrowe stosunki finansowe, których wpływy dały się szczególnie odczuć podczas ciężkiej sytuacji ekonomicznej kraju.

(D. c. n.)

SPRAWOZDANIE Z RYNKU OWOCÓW CYTRUSOWYCH

Poniższe sprawozdanie jest oficjalną enuncjacją Związku Producentów Owoców Cytrusowych w Palestynie.

(Przyp. Red.).

W ciągu miesiąca lutego 1937 roku eksportowano z Palestyny ogółem 2.360.000 skrzynek owoców cytrusowych; cyfra ta jest wyższa o 60% w stosunku do tego samego okresu roku poprzedniego. Ogólna ilość ładunków dotychczas eksportowanych skrzynek od początku sezonu 1936/37 do 1 marca 1937 r. osiągnęła cyfry 7.600.000 skrzynek wobec 4.900.000 skrzynek w tymże okresie roku poprzedniego. Poniższa tabela przedstawia ilość skrzynek owoców cytrusowych eksportowanych w sezonie 1936/37 do 1 marca w porównaniu z tymże okresem roku poprzedniego.

	Sezon 1936/37 do 1 marca	Sezon 1935/36 do 1 marca
	w skrzynkach	
Pomarańcze	6.635.991	4.425.639
Grejpfruty	921.803	499.816
Cytryny	53.910	33.156
Inne owoce	2.575	456
	7.614.279	4.559.067

Porty. Poniższa tabela wykazuje ilości owoców cytrusowych eksportowanych z Palestyny przez poszczególne porty:

	Sezon 1936/37 do 1 marca	Sezon 1935/36 do 1 marca
	w skrzynkach	
Hajfa	4.630.529	1.697.798
Jafa	4.744.671	3.096.335
Tel-Awiw	103.734	—
Port-Said	135.345	164.934
	7.614.279	4.959.067

Warunki, jakie się wytworzyły w handlu owocami cytrusowymi w miesiącu lutym 1937 r., dały się palestyńskim eksporterom poważnie we znaki.

W styczniu r. b. deszcze i wiatry wyrządziły owocom znaczne szkody. Z zakończeniem deszczowej pory przypuszczano, że sytuacja się poprawi, lecz niestety, uległa jeszcze większemu pogorszeniu. Promienie słoneczne wysuszyły ziemię w pardesach, tak, że spory, które utrzymywały się dzięki deszczom na ziemi, mogły się unieść w górę i rozprzestrzeniać się. Niemożliwością jest ochronić od uszkodzenia lub przyciśnięcia owoców podczas zbierania, pakowania i transportu, i to umożliwia sporom zakażanie się chorobami.

Z raportów otrzymywanych z rynków zagranicznych wynika, że nie było znacznych różnic między wysokimi a niskimi gatunkami owoców. Niektórzy eksporterzy podjęli wszelkie możliwe starania celem złagodzenia tej sytuacji. Pardesy, wszelkie urządzenia, pakownie, stacje kolejowe, składy towarowe, a nawet wagony, poddane zostały dokładnej dezynfekcji.

RYNKI ZBYTU.

Wielka Brytania.

W miesiącu lutym 1937 r. wysłano do Anglii około 1.660.000 skrzynek wobec 1.000.000 w tymże miesiącu roku poprzedniego. Eksport owoców cytrusowych na rynek angielski od początku sezonu wynosi 5.530.000 skrzynek wobec 3.440.000 skrzynek w tymże okresie roku poprzedniego. Ilość ta stanowi około 73% ogólnego eksportu Palestyny.

Ceny utrzymywały się w tym miesiącu zarówno dla pomarańczy jak i grejpfrutów, na bardzo niskim poziomie. Wynikało to nie tylko wskutek złych warunków dla transportów palestyńskich, ale również na skutek olbrzymich transportów przybywających z Hiszpanii. W lutym przybyło do Anglii z Hiszpanii 2 miliony skrzyń; ilość ta jest znacznie wyższa w stosunku do lutego r. 1936.

W początkach miesiąca utrzymywały się następujące ceny na giełdzie londyńskiej:

	pomarańcze	grejpfruty
	w szylingach	
Duże	7/3 — 7/9	9/— —10/6
Średnie	7/6 — 9/3	9/6 —10/6
Małe	7/6 — 9/6	9/— —10/—

W połowie miesiąca utrzymywały się następujące ceny na giełdzie Liwerpulu:

Pomarańcze	w szylingach
Duże	7/— — 8/3
Średnie	7/6 — 9/6
Małe	8/6 — 9/3
Grejpfruty	6/6 — 10/6

Pod koniec lutego ceny obniżyły się jeszcze znaczniej, i wahały się od 6/6 — 10/— na rynku liverpulskim dla pomarańczy i 6/9 — 11 dla grejpfrutów. Należy zaznaczyć, iż pewne ładunki przybyły w stanie nie nadającym się nawet do przepakowania i sprzedawane były po 5/— lub nawet mniej za skrzynkę.

Część ładunku pomarańczy hiszpańskich przybyła w dobrym stanie i osiągnięto ceny za nie 8/— — 12/— za skrzynkę rozm. 240/300 i 5/6 — 8/— za skrzynkę rozmiarów 390/504. Drugie i trzecie gatunki sprzedawane były po 3/— — 6/6.

Holandia. Do końca lutego Holandia sprowadziła z Palestyny 407.000 skrzynek w porównaniu z 283.000 skrzynek w roku ubiegłym. Duże owoce osiągnęły cenę 3,25 — 4,25 florenów, średnie i małe owoce 4,25 — 4,75 florenów. Pod koniec miesiąca ceny spadły o około 0,5 florenów na skrzynce.

Belgia. Belgia sprowadziła w sezonie 1936/37 do 1 marca 145.000 skrzyń wobec 60.000 skrzyń w tymże okresie roku poprzedniego. Na początku miesiąca ceny wahały się 70—80 franków, uległy one jednak następnie znacznej obniżce, t. j. do 62 — 70 franków wskutek nadejścia znacznego ładunku z Hiszpanii. Na rynku belgijskim było również duże zapotrzebowanie na grejpfruty, szczególnie na owoce dużych rozmiarów.

Francja. Nadzieje pokładane w podpisaniu układu między Anglią

a Francją odnośnie przyznania zniżek celnych na pewne artykuły przy wwozie do Palestyny wzamian za przyznanie specjalnego kontyngentu na przywóz palestyńskich owoców cytrusowych spełzły na niczym. Ładunki jednak były wysyłane do Francji na poczet niewykorzystanych kwot przez inne kraje. Pod koniec lutego zostało wysłanych do Francji 175.000 skrzynek wobec 85.000 skrzynek w roku ubiegłym. Ceny na pomarańcze wahały się od 100 do 110 franków za skrzynkę, a na grejpfruty od 100 do 120 franków za skrzynkę.

Europa Płn.

	ilość skrzyń	ilość skrzyń
Szwecja	237.008	139.849
Norwegia	134.389	54.596
Finlandia	61.713	33.359
Dania	59.518	52.385
Razem	492.628	280.189

Do Szwecji wysłano w sezonie bieżącym znaczne ilości owoców; owoce te były sprzedawane po niskich cenach. Czasami więcej niż 20.000 skrzynek stało w magazynach. Również na grejpfruty nie było wielkiego zapotrzebowania.

W Norwegii pomarańcze palestyńskie zyskały w roku bieżącym dużą popularność. Niskie ceny, po jakich pomarańcze palestyńskie sprzedawane były w sąsiednim kraju Szwecji, miały swój wpływ również na rynek norweski. Na rynek norweski przybyły również znaczne transporty z Hiszpanii, lecz importerzy podjęli kroki interwencji w sprawie zmniejszenia importu z Hiszpanii do tego kraju. Duże transporty owoców mogłyby bowiem zdezorganizować rynek. W wyniku interwencji udało się zatrzymać szereg transportów. Zapotrzebowanie na grejpfruty było stosunkowo duże.

Czechosłowacja. Przywóz owoców cytrusowych na powyższy rynek wyniósł w sezonie bieżącym do 1-go marca 100.000 skrzynek wobec 60.000 skrzynek w roku poprzednim.

Polska. W sezonie bieżącym do końca lutego 1937 r. ilość importowanych owoców osiągnęła 187.000 skrzynek wobec 243.000 skrzynek w roku ubiegłym.

Niemcy. W roku bieżącym dał się zaznaczyć duży wzrost importu tych owoców w stosunku do roku poprzedniego. Do końca lutego 1937 r. przybyło z Palestyny 253.000 skrzynek wobec 191.648 skrzynek w tymże okresie r. ub. W początkach marca r. b. prowadzone były pertraktacje w sprawie podwyższenia kontyngentu na przywóz owoców cytrusowych z Palestyny.

POLSKO-PALESTYŃSKA UMOWA CLEARINGOWA

Umowa clearingowa polsko-palestyńska, zawarta dn. 4 marca b. r. między Polskim Instytutem Rozrachunkowym a Agencją żydowską, wchodzi w życie dn. 1 maja 1937 r. Umowa ta otwiera nową fazę w rozwoju stosunków gospodarczych między Polską a Palestyną. Nic więc dziwnego, iż wywołała ona żywe zainteresowanie w sferach gospodarczych Polski i Palestyny. Umowa obejmuje zarówno clearing płatności towarowych, jak również ruchu kapitałów i turystyki, a mianowicie wzajemne należności towarowe, przekazy do Palestyny, na cele emigracyjne w tym zakup i spłata działek gruntowych, studia i zapomogi, z drugiej strony wszelkie przekazy z Palestyny, a wreszcie wzajemne płatności turystyczne. Funkcje kasy rozrachunkowej w Palestynie pełnić będzie oddział Banku „Polska Kasa Opieki" w Tel-Awiwie, w Polsce — Polski Instytut Rozrachunkowy. Koszty rozrachunku wynosić mają 0,5% od każdej wpłaty i każdej wypłaty w Polsce i w Palestynie.

Na podstawie umowy powołano do życia Komisję Specjalną dla polsko-palestyńskiego clearingu, która składa się z 13 członków. Pięciu członków wyznacza Rada Polskiego Instytutu Rozrachunkowego, jednego Bank „Polska Kasa Opieki", dalszych pięciu mianuje Agencja żydowska, jednego Izba Handlowa Polsko-Palestyńska. Przewodniczącego wyznacza Polski Instytut Rozrachunkowy. Komisja ta z siedzibą w Warszawie, ma swój odpowiednik w Palestynie, jako organ doradczy, składający się z 5 osób. Dwie z pośród nich są mianowane przez Agencję, jedna przez Izbę Handlową Palestyńsko-Polską w Tel-Awiwie i jedna przez Bank „Polska Kasa Opieki" w Tel-Awiwie. Przewodniczący, jako piąta osoba, jest mianowany przez PIR.

Agencja żydowska poczyni starania u władz mandatowych uznania clearingowych należności emigrantów-kapitalistów i rzemieślników, jako kwot tzw. pokazowych przy wjeździe do Palestyny. Co się tyczy emigracji chaluców (na podstawie certyfikatów kat. C) — umowa zawiera klauzulę, wyłączającą z clearingu ten typ emigrantów, którzy otrzymywać będą w Polsce przydział dewiz w ramach odnośnych obowiązujących przepisów dewizowych.

Pomyślne rezultaty nowo-zawartej umowy clearingowej dadzą się osiągnąć w tym wypadku, gdy uda się poprowadzić działalność pod kątem interesów zarówno Polski, jak i Palestyny.

Udział Polski w imporcie Palestyny, który był dotychczas zbyt mały, będzie mógł być znacznie zwiększony przez umiejętną organizację i racjonalnie prowadzony eksport. Umowa clearingowa otwiera nowe możliwości i przyniesie niewątpliwie znaczne korzyści obu partnerom.

PRZEGLĄD PRASY

Inauguracja stałej trasy lotniczej między Polską a Palestyną wywołała zrozumiałe zainteresowanie prasy stołecznej, jak i prowincjonalnej, która poświęca tej sprawie dłuższe artykuły, omawiające znaczenie tej linii dla zacieśnienia stosunków gospodarczych, handlowych i kulturalnych między obu krajami. Pisma podkreślają doniosłą wagę, jaką przywiązują czynniki rządowe oraz sfery gospodarcze w Polsce do nowopowstałej linii, która niewątpliwie przyśpieszy rozwój wzajemnych stosunków gospodarczych i przyczyni się do wzmocnienia więzów między Rzecząpospolitą a żydowską Siedzibą Narodową.

Sprawa kantonizacji lub podziału Palestyny na dwie części, żydowską i arabską, jest nadal obszernie omawiana na łamach prasy żydowskiej. Wszystkie pisma żydowskie, niezależnie od kierunku politycznego, występują w ostry sposób przeciwko planom rozbioru Palestyny. Plany te godzą w ideę odrodzenia narodowego żydów i przekreślają myśl żydowskiej Siedziby Narodowej. Nie pomogą żadne argumenty, wskazujące, iż przez powstanie oddzielnego dominium żydowskiego żydzi mogą jedynie skorzystać, bowiem koncepcja taka, zmierzająca do utworzenia kadłubowego państwa żydowskiego, jest w swoich założeniach niepoważna, a tworzenie organizmu politycznego w tak miniaturowych ramach jest absurdem ze względów gospodarczych i politycznych. Poza tym zrealizowanie planu kantonizacji Palestyny oznaczałoby faktyczne zrezygnowanie Wielkiej Brytanii z wpływów nad Bliskim Wschodem, albowiem żydzi w Palestynie, jako element najbardziej pewny i lojalny wobec Anglii, musieliby zrewidować swoją dotychczasową orientację pro-brytyjską, Arabowie zaś i tak nie pogodzą się z jakąkolwiek bądź koncepcją polityczną, która w stu procentach nie zrealizowałaby ich aspiracyj i dążeń panarabskich.

W związku z tendencjami, które ujawniły się ostatnio u władz mandatowych, zmierzającymi do uszczuplenia praw żydowskich i w konsekwencji do zanulowania Deklaracji Balfoura, prasa przytacza poglądy członków Komisji Mandatowej, którzy w kategoryczny sposób podtrzymują dotychczasową treść Mandatu Palestyńskiego, zaznaczając, iż nowopowstałe koncepcje są nie tylko odchyleniem od generalnej linii zamierzeń Ligi Narodów, ale są sprzeczne z duchem obowiązujących traktatów międzynarodowych. Jeden z członków Komisji Mandatowej oświadczył: „Mandat otworzył bramy Palestyny dla kolonizacji i imigracji żydowskiej. Nie zawiera on żadnych ograniczeń, dotyczących wielkości imigracji, żydzi przeto zgodnie z duchem Mandatu powinni mieć nieograniczoną swobodę

imigracji, a przy osiągnięciu większości w kraju, utworzenia własnego suwerennego państwa".

Prasa żydowska w Polsce nawołuje do zmobilizowania w obecnej chwili wszystkich sił twórczych narodu nie tylko w obronie naszych praw politycznych, ale i do rozpoczęcia wielkiej akcji, zmierzającej do rozbudowy żydowskiego sektora gospodarczego w Palestynie przez zakup nowych terenów, utworzenie nowych przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych, rozwój rolnictwa i własnej floty handlowej.

„Nasz Przegląd" zamieszcza szereg artykułów p. Teofilosa, wysłannika pisma na Bliski Wschód. W jednym z artykułów autor cytuje znamienne słowa, wypowiedziane przez Ben-Guriona na temat porozumienia żydowsko-arabskiego. „Rozmawialiśmy niejednokrotnie z przywódcami arabskimi. Mamy naszą podstawę porozumienia z Arabami, porozumienie będzie też niewątpliwie osiągnięte, ale podstawa nasza wyklucza jakiekolwiek zrzeczenie się przez nas naszych elementarnych praw. Nie widzimy żadnej kolizji między naszymi maksymalnymi postulatami a żądaniami Arabów. Nasze żądania, które mają swe pełne historyczne uzasadnienie, odnoszą się jedynie do Palestyny, podczas gdy dla Arabów Palestyna jest tylko nieznacznym punktem i stanowi 4% wszystkich ziem, znajdujących się w ich posiadaniu. Ludność arabska Palestyny jest tylko nieznacznym odłamem wielkiego narodu arabskiego, aześrodkowanie milionów żydów w Palestynie nie zagraża w niczym jedności i wolności narodu arabskiego. Jeśli nawet na terenie Palestyny ludność arabska będzie w mniejszości, naród arabski w całości nie będzie przez to dotknięty i pozostanie wolnym i niezależnym narodem na swych ziemiach".

„Moment" z dn. 11 kwietnia zamieszcza artykuł dra I. Schwarzbarta o obecnej sytuacji politycznej w Palestynie, wskazując, iż mimo zaognienia zagadnienia palestyńskiego należy z niebywałym wysiłkiem nadal kontynuować walkę aż do zwycięstwa.

„Dos Judisze Folk", wychodzący w Nowym Jorku, zamieszcza w nr 6 artykuł Ab. Goldberga pt. „Imigracja i obrona". Autor podkreśla, iż Anglia nie tylko nie pomogła żydom w procesie odbudowy kraju, lecz przez stałe ograniczenia i restrykcje wstrzymywała jego normalny rozwój.

Nawiązując do prac Komisji Królewskiej autor zaznacza, iż trudno w chwili obecnej mówić, jak wyglądać będzie sprawozdanie tej Komisji, jednak na podstawie różnych uwag, poczynionych przez jej członków należy przypuszczać, iż jednym z zamierzeń Komisji będzie ograniczenie imigracji. Sprawa jednak nie jest przesądzona, albowiem orzeczenia Komisji Królewskiej nie będą ostateczne, gdyż istnieje opinia publiczna, która ma wielki wpływ w Anglii i która nie zezwoli na pogwałcenie praw żydowskich w Palestynie.

P. W.

KOMUNIKATY
Izby Handlowej Polsko-Palestyńskiej

INAUGURACJA STAŁEJ KOMUNIKACJI LOTNICZEJ MIĘDZY POLSKĄ A PALESTYNĄ.

Dnia 5-go kwietnia b. r. odbyło się na warszawskim lotnisku uroczystość z okazji otwarcia stałej komunikacji lotniczej między Polską a Palestyną. Na uroczystość przybyli przedstawiciele władz państwowych, lotniczych, korpusu dyplomatycznego, Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Izby Handlowej Polsko-Palestyńskiej, sfer przemysłowych i handlowych oraz prasy. Wśród zebranych obecni byli m. in. wiceminister Bobkowski, generał Rajski, posłowie Grecji i Rumunii. W imieniu rządu Rzeczypospolitej p. min. Bobkowski dokonał uroczystego otwarcia nowej linii. W przemówieniu swoim podniósł wspaniały rozwój polskiej komunikacji lotniczej, i podkreślił wielkie znaczenie nowoutworzonej linii dla rozwoju gospodarczego Polski. W imieniu ambasadora W. Brytanii składał życzenia radca handlowy Ambasady Brytyjskiej p. Jeram. Następnie wygłosił przemówienie imieniem Izby Handlowej Polsko-Palestyńskiej prezes L. Lewite.

W końcu przemawiał imieniem Dyrekcji P. L. L. „Lot" major inż. L. Zajfert, zaznaczając, że „Lot" z wielką radością przystępuje do wypełnienia tak odpowiedzialnego zadania, mając nadzieję, że w niedługim już czasie będziemy otwierać linie, które połączą Polskę z innymi częściami świata.

Po przemówieniach, p. wiceminister komunikacji, inż. Bobkowski dokonał symbolicznego otwarcia linii, umieszczając na samolocie tablicę z napisem Warszawa—Palestyna.

Załogę samolotu typu „Douglas" stanowili piloci: Bocheński, Karpiński, Płonczyński, radiooperator Piskorz i mechanik Kułakowski. Pierwszymi pasażerami do Palestyny byli m. in. delegat Polsko-Palestyńskiej Izby Handlowej, dyr. inż. Józef Thon, ks. pos. Kaczyński, przedstawiciele prasy: pp. B. Zyngier, A. Grafman i dr Szoszkies, dyr. Keren Tel-Chaj w Polsce, p. dr Wiktoria Spektorowa, oraz kierownik oddziału Pardessu w Hajfie, p. Jehuda Arazi.

WYJAZD DYREKTORA IZBY DO PALESTYNY.

W dniu 5-go kwietnia r. b. wyjechał samolotem do Palestyny dyrektor Izby Handlowej Polsko-Palestyńskiej inż. Józef Thon, który zabawi tam kilka tygodni w sprawach związanych z działalnością Izby, a w szczegól-

ności z sytuacją, jaka się wytworzyła w wymianie towarowej między obydwoma krajami po zawarciu umowy clearingowej polsko-palestyńskiej w dniu 4 marca 1937 r.

EKSPORT POLSKICH AWIONETEK DO PALESTYNY.

W dniu 8 kwietnia b. r. wystartował z lotniska na Mokotowie mjr Kazimierz Ziembiński na awionetce produkcji polskiej R. W. D. 13. Jest to pierwsza z 7 awionetek, zakupionych przez Aeroklub Palestyński w Polsce. Z tej okazji odbyła się na lotnisku bezpośrednio przed odlotem uroczystość z udziałem przedstawicieli Izby Handlowej Polsko-Palestyńskiej.

Imieniem Izby wygłosił przemówienie wice-dyrektor p. Artur Anker, który powiedział m. in. co następuje:

Z dużą satysfakcją pragnąłbym obecnie podkreślić, iż dzięki niestrudzonej pracy Polskich Warsztatów Szybowcowych udało się po raz pierwszy w roku ubiegłym uplasować w Palestynie szybowce i samoloty produkcji polskiej. Jest to zapoczątkowanie linii, która może się okazać doniosłą nie tylko ze względów handlowo-politycznych, ale także w innych dziedzinach.

Dziś po raz czwarty odlatuje do Palestyny niestrudzony pionier eksportu samolotów polskich na rynki Bliskiego Wschodu, p. mjr Kazimierz Ziembiński, zawożąc samolot R. W. D. 13 dla Aeroklubu Palestyńskiego w Tel-Awiwie.

Samolot R. W. D. 13, który za chwilę wystartuje do Palestyny, jest jednym z 7 zamówionych przez Aeroklub Palestyński za pośrednictwem firmy Jan Herse i S-ka i w tym miejscu gratuluję firmie Herse, a specjalnie jej dyrektorowi p. Kaliskiemu za ich pionierską pracę na polu eksportu polskiego sprzętu lotniczego.

W imieniu Izby Handlowej Polsko-Palestyńskiej życzę powodzenia dalszej pracy nad ekspansją eksportu polskiego.

NUMER CLEARINGOWY „PALESTYNY I BLISKIEGO WSCHODU".

Zapowiedziany specjalny numer clearingowy „Palestyny i Bliskiego Wschodu" ukaże się w maju b. r. Numer ten będzie znacznie powiększony i omówi całokształt stosunków handlowych między Polską a Palestyną i będzie kolportowany w zwiększonym nakładzie zarówno w Polsce, jak i w Palestynie.

„UMOWA CLEARINGOWA POLSKO-PALESTYŃSKA, JEJ ISTOTA, ZAKRES ORAZ ZNACZENIE".

Pod powyższym tytułem wygłosił p. radca dr T. Nieduszyński, przewodniczący Komisji Specjalnej dn. 8.IV r. b. w lokalu Zrzeszenia Przed-

stawicieli Handlowych i Komisantów, referat, w którym omówił sprawy, dotyczące wymiany towarowej między Polską a Palestyną oraz możliwościami, powstałymi w związku z podpisaną umową clearingową. Po odczycie rozwinęła się dyskusja, w której zabierali głos prezes Izby Handlowej Polsko-Palestyńskiej, p. L. Lewite, dyr. M. Hindes oraz wiceprezes Izby sędzia M. Friede.

MOŻLIWOŚCI NAWIĄZANIA STOSUNKÓW HANDLOWYCH MIĘDZY POLSKĄ A PALESTYNĄ.

Ostatnio wpłynęły do biura Izby następujące zapytania i oferty:

1/IP/37. Firma palestyńska interesuje się importem z Polski następujących urządzeń do opalania i ogrzewania gazem:

a) maszyn do wytwarzania gazu z benzyny, nafty, wzgl. oleju ropnego, które dostarczyć mogą na godzinę od 1—250 m³ gazu.

b) pieców kuchennych gazowych dużych i małych.

c) pieców gazowych dla łazienek tzw. automatów.

d) pieców gazowych do ogrzewania pokojów.

2/IP/37. Agent handlowy w Hajfie przyjmie przedstawicielstwa polskich firm przemysłu spożywczego, artykułów budowlanych i instalacyjnych.

3/IP/37. Firma palestyńska interesuje się dostawą masła z Polski.

4/IP/37. Dom agenturowo-handlowy obejmie przedstawicielstwa poważnych polskich firm przemysłowych.

5/IP/37. Firma ogrodnicza w Palestynie interesuje się eksportem kwiatów świeżych (szczególnie róż) i żywych roślin do Polski (drogą samolotową).

Wszelkich odnośnych informacyj udziela Wydział Handlowy Izby, Warszawa, Fredry 10. Do pisemnych zapytań należy załączyć znaczek pocztowy na odpowiedź.

POCZTA LOTNICZA DO PALESTYNY.

W związku z zaprowadzeniem stałej komunikacji lotniczej między Polską a Palestyną, podajemy niektóre informacje. Samoloty odlatują z Polski do Palestyny w poniedziałki, środy i piątki. Pocztę z Polski do Palestyny samolotem można wysyłać ze wszystkich miejscowości. Z tych miast i miasteczek oraz wsi, które nie posiadają komunikacji powietrznej, poczta lotnicza kierowana jest koleją do Warszawy, Wilna lub Lwowa, skąd wysyła się ją do Palestyny samolotem.

K R O N I K A

P A L E S T Y N A

POLITYKA

POBYT LORDA LLOYDA W PALESTYNIE. W związku z pobytem b. Wys. Komisarza Egiptu lorda Lloyda w Palestynie, prasa palestyńska podała szereg wiadomości, dotyczących jego rozmów z Ben-Gurionem, Muftim Jerozolimy i innymi przedstawicielami społeczeństwa żydowskiego i arabskiego. Rozmowy te miały na celu znalezienie modus vivendi w obecnym zawiłym stanie politycznym kraju.

PRACE KOMISJI KRÓLEWSKIEJ. Według doniesień prasy palestyńskiej prace Komisji Królewskiej mają się już ku końcowi. Obecnie rozpatrywane są rozmaite koncepcje, które mają rozwiązać problem żydowsko-arabski w Palestynie.

W SPRAWIE BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO. Egzekutywa Agencji Żydowskiej wysunęła szereg dezyderatów do rządu palestyńskiego i rządu angielskiego, zmierzających do zaprowadzenia ładu i utrzymania bezpieczeństwa w kraju. Agencja żydowska domaga się m. i. zwiększenia ilości policjantów w kraju, stosowania surowych kar wobec morderców i agitatorów oraz reformy sądownictwa.

ADMINISTRACJA PUBLICZNA

WYDATKI RZĄDU PALESTYŃSKIEGO W ROKU BUDŻETOWYM 1936/37. Dotychczasowe wydatki rządu palestyńskiego w roku budżetowym 1936/37 wynosiły ŁP. 5.907.388 wobec ŁP. 4.112.042 w roku budżetowym 1935/36. Wydatki te przedstawiały się, jak następuje:

Wydatki	1936/37	1935/36
	w tys. funtów	palest.
Spłaty długów i procentów	164,1	160,7
Wysoki Komisarz, sekretariat i administracja okr.	241,5	203,4
Depart. Sprawiedliwości	116,0	105,2
Dep. Finansów	37,0	30,7
„ Ceł, Podatków i Handlu	252,6	243,4
„ Zdrowia, Ośw. Zabytk.	476,7	434,1
„ Rolnictwa	205,1	181,0
„ Katastru, Melioracji	144,7	124,1
„ Imigracyjny, Statyst.	43,3	33,9
Policja i więziennictwo	775,0	527,5
Obrona kraju	1.333,0	145,3
Transjord. korpus graniczny	194,9	189,7
Poczta i telegraf	546,0	443,1
Roboty publiczne	1.166,9	991,8
Różne	210,6	298,1
Ogółem	5.907,4	4,112,0

Wzrost wydatków w bieżącym roku budżetowym tłumaczy się przede wszystkim zwiększeniem pozycji obrony kraju w związku z rozruchami i strajkiem arabskim.

ROLNICTWO

HODOWLA DROBIU. Bank Anglo-Palestine wyznaczył kwotę ŁP. 40.000 na finansowanie hodowli drobiu w Palestynie. Pożyczki udzielane były na dogodnych warunkach na przeciąg 4 lat, z oprocentowaniem 4%.

Pożyczki udzielane były 58 osiedlom, posiadającym ogółem 150.000 kur nośnych, co stanowi ca. 50% ogólnej ilości kur nośnych, będących w posiadaniu żydowskim w Palestynie. Kredyt udzielony przez Anglo-Palestine Bank umożliwi powiększenie ilości kur w osiedlach żydowskich o dalsze 100.000.

UPRAWA KARTOFLI. W związku ze

stałym wzrostem konsumcji artykułów spożywczych w Palestynie, sfery gospodarcze podkreślają konieczność powiększenia terenów pod uprawę kartofli.

W roku 1934 zbiór kartofli w Palestynie wynosił 3.000 ton, w r. 1935 — 5.000 ton, w r. 1936 — 9.000 ton. W powyższych latach import kartofli wynosił kolejno: 12.000 ton, 16.000 ton i 17.000 ton. W roku 1934 zbiór kartofli w Palestynie stanowił 20% ogólnej konsumcji tego artykułu, w r. 1935 — 24%, w r. 1936 — 35%.

WIDOKI ZBIORÓW W PALESTYNIE. Według danych Departamentu Rolnictwa rządu palestyńskiego zbiór pszenicy w kraju będzie w roku bieżącym pomyślny. Szczególnie udały się zbiory pszenicy w okręgu Gaza i Ber-Szewa. Uprawa kartofli została w bieżącym roku znacznie rozszerzona. Również i uprawa warzyw wykazuje pomyślny rozwój. Zbiory warzyw będą, według przewidywań rzeczoznawców, o wiele większe, niż w roku 1936.

PRZEMYSŁ

DELEGACJA PRZEMYSŁOWCÓW PALESTYŃSKICH DO ANGLII. Wkrótce udaje się do Anglii delegacja przemysłowców palestyńskich, która ma na celu przeprowadzenie pertraktacyj w sprawie zakupu surowców dla przemysłu palestyńskiego. W skład delegacji wchodzą kierownik Departamentu Przemysłu i Handlu Agencji żydowskiej, p. N. Tiszbi, wiceprzewodniczący Związku Przemysłowców (Hitachdut Baalej Taasyja), p. E. Echtman, przewodniczący oddziału jerozolimskiego Związku Przemysłowców, p. Lipszyc, inż. E. Tuvim, oraz honorowy sekretarz Palestine British Trade Association, p. W. Aron.

FABRYKA ARTYKUŁÓW CHEMICZNYCH „NEZAH". Istniejąca od roku 1933 fabryka artykułów chemicznych „Nezah", w Ramat-Gan, a należąca do braci Nimczyk, wykazuje pomyślny rozwój. Fabryka ta produkuje atrament, farby do stempli, kleje i inne artykuły chemiczne. Mimo konkurencji wyrobów japońskich, niemieckich i czechosłowackich, artykuły fabryki „Nezah" znajdują łatwy zbyt na rynku wewnętrznym, wypierając analogiczne artykuły importowane z zagranicy. Szczególnie ucierpiały artykuły marki niemieckiej „Pelikan" i czechosłowackiej „Leonard". Atramenty do piór wiecznych „Pelikan" zastąpione zostały przez atrament „Moledet" wyżej wspomnianej fabryki.

Przedsiębiorstwo ,Nezah" eksportuje również swoje wyroby do Syrii i Egiptu. Przedsięwzięto poza tym inicjatywę w kierunku skierowania eksportu również i na Cypr. Ostatnio nadeszły zamówienia ze Stanów Zjednoczonych Ameryki Płn. Roczna wartość produkcji fabryki wynosi ŁP. 4.000.

PRODUKCJA PIWA. Ilość piwa produkowanego przez Palestine Brewery Ltd. w roku 1936 wynosiła 21.562 hektolitrów. Cena sprzedażna piwa jest tak niska, iż przedsiębiorstwo oblicza swój zysk na 1 mils od flaszki. Przedsiębiorstwo zmierza do tego, by piwo w Palestynie przestało być artykułem luksusowym, lecz stało się artykułem pierwszej potrzeby.

Konsumcję piwa palestyńskiego i piwa importowanego w ostatnich 2 latach przedstawia poniższa tabela:

	1935	1936
	w hektolitrach	
Anglia	3.652	2.853
Czechosłowacja	1.050	216
Niemcy	1.355	1.189
Holandia	2.590	856
Syria	15.137	4.344
Austria	708	—
Węgry	78	—
Italia	810	—
Szwecja	112	—
Inne kraje	391	—
Palestyna	—	21.562

„Palestine Brewery Ltd" pokryła w

ostatnim roku blisko 70% ogólnego zapotrzebiwania piwa w Palestynie. Głównymi akcjonariuszami towarzystwa są Gaston-Dreyfus i tow. Pic'a. 97% akcyj znajduje się w rękach żydowskich. Kapitał własny towarzystwa wynosi ŁP. 50.000. Maszyny i instalacje kosztowały ŁP. 28.827.

PRODUKCJA ARTYKUŁÓW FARMACEUTYCZNYCH. Fabryka artykułów farmaceutycznych „Haleł" w Mifrac Haifa wykazuje pomyślny rozwój. Wyroby fabryki wyróżniają się swoją jakością.

FABRYKA OLEJÓW FIRMY „SHEMEN". W roku ubiegłym produkcja fabryki „Shemen" wzrosła o 13% w porównaniu z rokiem 1935, wynosząc ŁP. 378.000. Fabryka zakupiła nowe tereny, na których wybudowane zostaną nowe gmachy fabryczne.

ROZSZERZENIE ZASIĘGU PRODUKCJI „GRAND MOULINS DE PALESTINE, LTD." W HAJFIE. Młyny rotszyldowskie w Hajfie powiększają stale swą produkcję. W roku 1936 ich produkcja wzrosła o 15% w porównaniu z rokiem 1935.

FABRYKA WŁÓKIENNICZA „ATA". Produkcja fabryki włókienniczej „Ata" w r. 1936 wynosiła ŁP. 50.000.

ARABSKA FABRYKA CEMENTU. Egzekutywa arabskich izb handlowych rozpatruje projekt utworzenia arabskiej fabryki cementu.

HANDEL

PALESTYŃSKO - LITEWSKIE STOSUNKI HANDLOWE. Eksport z Litwy do Palestyny wzrósł w r. 1936 o 46,5%, a mianowicie z 2,05 mil. do 2,99 miliona litów i wynosił 1,6% ogólnego eksportu Litwy. Natomiast zmalał import Litwy z Palestyny w ubiegłym roku o 40%, a mianowicie z 0,25 mil. do 0,16 miliona litów. Saldo dodatnie na korzyść Litwy w palestyńsko-litewskiej wymianie towarowej w r. 1936 wynosiło 2,83 miliona litów, stanowiąc 7,08% ogólnego salda dodatniego Litwy w jej handlu zagranicznym.

Litwa eksportowała w ostatnich latach większe transporty masła do Palestyny.

HANDEL ZAGRANICZNY PALESTYNY WEDŁUG KRAJÓW W R. 1936. Ostatnio ogłoszone zostały dane, dotyczące handlu Palestyny w r. 1936 z poszczególnymi krajami. Handel ten przedstawiał się w r. ub. w porównaniu z r. 1935, jak następuje:

IMPORT

	rok 1936	rok 1935
	w tysiącach funtów	palestyńskich
Anglia	2.776	3.212
Inne posiadłości W. Brytanii	597	619
Niemcy	2.040	1.208
Rumunia	1.068	779
Polska	429	668
Czechosłowacja	421	719
Belgia	382	272
Holandia	227	350
Francja	214	358
Austria	181	201
Jugosławia	156	175
Szwecja	147	206
Bułgaria	128	235
Z. S. R. R.	127	203
Węgry	127	228
Szwajcaria	98	449
Italia	86	115
Dania	79	90
Łotwa	72	429
Inne kraje europ.	338	—
St. Zjedn. Am. Płn.	1.008	1.499
Egipt	514	594
Syria	1.401	1.310
Japonia	419	646
Turcja	268	339
Iran	178	136
Irak	156	220
Inne kraje pozaeuropejskie	342	418

EKSPORT	rok 1936	rok 1935
	w tysiącach funtów palest.	
Anglia	1.971	2.554
Inne posiadłości W. Brytanii	68	251
Niemcy	131	92
Rumunia	72	122
Polska	136	50
Czechosłowacja	53	78
Belgia	67	185
Holandia	199	90
Francja	48	10
Austria	15	12
Jugosławia	11	27
Szwajcaria	22	6
Bułgaria	12	10
Z. S. R. R.	11	2
Węgry	6	54
Szwecja	126	22
Italia	3	39
Dania	45	3
Łotwa	14	93
Inne kraje europ.	90	—
St. Zjedn. Am. Płn.	22	16
Egipt	63	77
Syria	310	303
Japonia	60	11
Turcja	54	7
Iran	1	—
Irak	6	7
In. kraje pozaeurop.	9	8

IMPORT PALESTYNY W R. 1936. Import Palestyny w r. 1936, według poszczególnych artykułów, przedstawiał się w porównaniu z r. 1935, jak następuje:

	1936	1935
	w funtach palestyńkich	
Ryż	162.369	193.204
Bydło na ubój	624.066	549.280
Cukier	195.122	206.821
Węgiel	55.112	91.502
Nasiona oleiste	252.604	208.700
Cement	133.328	288.968
Sztaby żelazne	289.707	614.407
Rury żelazne	221.358	495.404
Artykuły sanitarne	99.657	98.508
Artykuły elektrotechn.	345.627	475.059
Maszyny rolnicze	39.435	72.068
Maszyny przemysłowe	555.348	991.892
Drzewo budulcowe	202.424	500.137
Wyroby bawełniane	305.896	529.242
Wyroby jedwabne	153.245	291.213
Wyroby wełniane	180.972	289.757
Nafta	189.230	199.494
Benzyna	209.276	275.209
Automobile	190.726	519.622
Części samochodowe	67.648	130.306
Opony gumowe	56.384	86.011
Nawozy sztuczne	72.224	97.322

Szczególnie zmniejszył się przywóz samochodów (—63%), drzewa budulcowego (—60%), rur żelaznych (—55%), cementu (—54%), sztab żelaznych (—53%), wyrobów jedwabnych (—47%), wyrobów bawełnianych (—42%), wyrobów wełnianych (—38%), maszyn przemysłowych (—44%) i węgla (—40%). Import benzyny zmniejszył się o 24%.

IMPORT CEMENTU. Podczas gdy w r. 1932 Palestyna eksportowała cement za granicę, w latach 1933—1935 na skutek wzmożonego ruchu budowlanego eksport ten zmniejszył się, natomiast zwiększył się w znacznej mierze import tego artykułu do Palestyny. W r. 1934 import cementu do Palestyny wynosił 150.000 ton, w r. 1935 — 170.000 ton.

Ogólna produkcja cementu w Palestynie wynosiła w r. 1935 — 190.000 ton, tak, iż ogólne zapotrzebowanie cementu w Palestynie w r. 1935 wynosiło 360.000 ton.

Import i eksport cementu w ostatnich latach przedstawiał się, jak następuje

	Import	Eksport
	w tonach	
1932	7.152	9.938
1933	39.409	6.393
1934	150.539	609
1935	169.537	984
1936	69.567	460

W związku ze zmniejszonym ruchem budowlanym import cementu do Pale-

styny zmniejszył się o 100.000 ton.

IMPORT BYDŁA. W styczniu 1937 r. import bydła na ubój wynosił 3.491 sztuk, wobec 3.971 w styczniu roku ubiegłego. Import owiec i kóz wynosił 33,681 sztuk (49.009), a import drobiu 150.101 (173.276).

EKSPORT JAJ Z RUMUNII DO PALESTYNY. Eksport jaj z Rumunii do Palestyny wynosił w roku 1936 36 wagonów, stanowiąc 2,7% ogólnego eksportu jaj z Rumunii.

WZROST EKSPORTU ODPADKÓW METALOWYCH Z PALESTYNY. Ekspotr odpadków metalowych z Palestyny w ciągu pierwszych 11 miesięcy r. 1936 wynosił 327 ton wartości ŁP. 6.011.

EKSPORT WEŁNY SUROWEJ. Eksport wełny surowej z Palestyny w pierwszych 11 miesiącach 1936 r. wynosił ŁP. 5.020 wobec ŁP. 1.957 w roku 1935.

EKSPORT SKÓR. W roku 1936 eksport skór z Palestyny wzrósł w znacznej mierze. W pierwszych 11 miesiącach 1936 r. eksport ten wyniósł ŁP. 93.177 wobec ŁP. 40.923 w tymże okresie r. 1935.

EKSPORT OWOCÓW CYTRUSOWYCH. Do dnia 1 kwietnia r. b. eksportowano z Palestyny 9,8 miliona skrzyń owoców cytrusowych. Eksport ten według poszczególnych krajów przedstawiał się, jak następuje:

		skrzyń
Anglia	ca.	7.100.000
Holandia	„	540.000
Szwecja	„	450.000
Niemcy	„	310.000
Polska	„	270.000
Francja	„	200.000
Belgia	„	200.000
Rumunia	„	170.000
Norwegia	„	160.000
Czechosłowacja	„	150.000
Dania	„	72.000
Szwajcaria	„	40.000
Inne kraje europ.	„	100.000
Inne kraje pozaeurop.	„	38.000
Ogółem	ca.	9.800.000

Jak wynika z powyższego zestawienia, Anglia partycypowała w 70% w eksporcie owoców cytrusowych z Palestyny.

FINANSE I BANKOWOŚĆ

OBIEG PIENIĘŻNY W PALESTYNIE. Obieg pieniężny w Palestynie w poszczególnych miesiącach r. 1936 i 1937 przedstawiał się, jak następuje (w ŁP. 1.000):

na dzień 1 kwietnia	1936 r.	ŁP.	6.236
1 lipca	„	„	6.206
1 października	„	„	6.041
1 stycznia	1937 r.	„	5.741
1 lutego	„	„	5.621
1 marca	„	„	5.556
1 kwietnia	„	„	5.626

CENTRALNY BANK SPÓŁDZIELCZY. Działalność Centralnego Banku Spółdzielczego była ożywiona, mimo długotrwałych rozruchów w kraju. Udzielone pożyczki w r. 1936 wynosiły ŁP. 299.000.— wobec 297.000.— w roku 1935.

WALNE ZGROMADZENIE BANKU „KUPAT AM". Dnia 4 kwietnia odbyło się w Tel-Awiwie doroczne walne zgromadzenie banku „Kupat Am". Według złożonego sprawozdania wynika, iż rezerwy banku wzrosły do ŁP. 52.500, wpłacony kapitał wynosi ŁP. 34.500. Ilość członków banku wynosi 3.000. Dywidenda wyniesie w roku bieżącym 6%.

ARABSKI BANK ROLNY. Ostatnio odbyło się walne zgromadzenie Arabskiego Banku Rolnego. Kapitał banku wynosi ŁP. 99.159, a jego rezerwy ŁP. 4.443.

BANK MISCHARI. Bank Mischari, Ltd. liczył z końcem roku 1936 — 988 członków, kapitał banku wzrósł z ŁP. 4.624 w końcu 1935 r. do ŁP. 5.170 w końcu 1936 r. Rezerwy banku wzrosły z ŁP. 1.719 do ŁP. 2.052, depozyty — z ŁP. 14.208 do ŁP. 18.015.

Obroty banku wynosiły w ubiegłym roku ŁP. 2 miliony. Kwota udzielonych

pożyczek wynosiła pod koniec roku 1936 ŁP. 28.857. Bank otrzymał kredyty od Banku Zerubawel w wysokości ŁP. 7.040, a od Anglo-Palestine Bank — ŁP. 4.103.

Bank Mischari finansuje drobnych kupców.

„BANK BNEJ BENIAMIN". Według ostatnio ogłoszonego sprawozdania wynika, iż na dzień 1 stycznia 1937 r. kapitał banku wynosił ŁP. 30.169 (wobec ŁP. 27.444 w roku ubiegłym), depozyty wynosiły ŁP. 55.654 (ŁP. 66.064), zobowiązania banku ŁP. 21.897 (ŁP. 25.220), zyski banku zmniejszyły się z ŁP. 3.505 w roku ubiegłym do ŁP. 2.840.

„KEDEM CREDIT BANK". Utworzony w r. 1935 przez Związek Żydów Sefardyjskich „Kedem Credit Bank" Ltd. rozwija się pomyślnie. Kapitał zakładowy został podwyższony z ŁP. 10.000 do ŁP. 25.000. Bilans banku zamknął się w r. 1936 kwotą ŁP. 54.000 wobec ŁP. 40.000 w r. 1935. Depozyty w banku wynosiły w r. 1936 — ŁP. 25.500 wobec ŁP. 22.000 w końcu 1935. Bank zajmuje się szczególnie dyskontowaniem weksli.

IMIGRACJA

IMIGRACJA DO PALESTYNY W PIERWSZYCH 3 MIESIĄCACH 1937 R. Ogólna ilość imigrantów żydowskich, przybyłych do Palestyny w styczniu r. b. wynosiła 1.012, w tym 115 kapitalistów z kapitałem powyżej ŁP. 1.000, 111 robotników, 359 krewnych, 94 turystów, którzy zalegalizowali swój pobyt w kraju. W lutym ilość imigrantów wynosiła prowizorycznie 1.000, w marcu — 1.120, w tym 210 kapitalistów.

KOMUNIKACJA

RUCH OKRĘTOWY W PORTACH PALESTYŃSKICH. Na skutek strajku arabskiego oraz bojkotu przez żydowskie sfery gospodarcze portu jafskiego, ruch okrętowy w portach palestyńskich w ubiegłym roku zmniejszył się.

Ruch ten przedstawiał się jak następuje:

	Załadunek w tysiącach ton	
Hajfa	164,0	138,4
Jafa (Tel-Awiw)	117,2	171,8
Razem	281,2	310,2
	Wyładunek w tysiącach ton	
Hajfa	756,7	787,3
Jafa (Tel-Awiw)	164,4	402,3
Razem	921,1	1189,6

W roku 1935 ilość przybyłych do portu hajfskiego okrętów wynosiła 1,818, w r. 1936 — 1.848, ilość przybyłych do portu jafskiego — tel-awiwskiego wynosiła w r. 1935 — 1.130, w r. 1936 — 586.

TOWARZYSTWO DLA ROZWOJU KOMUNIKACJI MORSKIEJ „NACHSZON". Pod nazwą „Nachszon" utworzone zostało towarzystwo, mające na celu rozwój komunikacji morskiej przez zakładanie towarzystw okrętowych, popieranie robót portowych, budowanie okrętów, rozwój rybołówstwa, nadbrzeżnej komunikacji turystycznej i in.

Kapitał zakładowy towarzystwa wynosi ŁP. 50.000.

RÓŻNE

* Pułkownik Petersohn, były komendant legionów żydowskich, bawił ostatnio w Palestynie. Był on podejmowany przez cały Iszuw z entuzjazmem.

* W Palestynie bawi były minister brytyjski sir Izaak Put z małżonką.

TRANSJORDANIA

ZAKAZ NOSZENIA BRONI. Rząd transjordański wydał zakaz noszenia broni w miejscowościach pobliskich granicy palestyńskiej.

SYRIA

NOWA FABRYKA WYROBÓW SZKLANYCH. W Damaszku powstaje obecnie nowe przedsiębiorstwo przemysłowe, mające na celu produkcję wyrobów szklanych. Istniejąca od szeregu lat huta szklana w Damaszku ma być obecnie zmodernizowana i przystosowana do wymagań nowoczesnej techniki.

EGIPT

ZBIÓR OWOCÓW CYTRUSOWYCH. Tegoroczny zbiór pomarańczy w Egipcie wynosi 3,6 miliona skrzyń wobec 6,7 miliona skrzyń w roku ubiegłym. Zbiór cytryn wynosi 6,1 miliona wobec 5 milionów w roku ubiegłym, zaś zbiór mandarynek 3,1 miliona skrzyń wobec 5,1 miliona w r. ub.

IRAK

ROZWIĄZANIE KOMITETU OBRONY ARABÓW PALESTYŃSKICH. Rząd iraski rozwiązał istniejący w Bagdadzie komitet obrony Arabów palestyńskich, który uprawiał agitację antyżydowską w kraju. Przywódca wspomnianego komitetu, Selim Abdul Rachman, został wydalony z Iraku.

SPRAWA INTENSYFIKACJI ROLNICTWA IRASKIEGO. Rząd iraski przedsięwziął szereg kroków, zmierzających do zracjonalizowania gospodarki rolnej i do wprowadzenia bardziej intensywnych systemów rolnych.

Irak obejmuje obszar 453.500 km.² przy czym około 360.000 km.² leży odłogiem. Tereny uprawiane obejmują 93.000 km.², przy czym zaledwie 15—20.000 km.² są stale uprawiane i to metodami prymitywnymi.

Gęstość zaludnienia wynosi zaledwie 7,3 osób na 1 km.².

Poniżej podajemy tabelę porównawczą gęstości zaludnienia oraz terenów uprawnych w Iraku oraz w innych krajach Bliskiego Wschodu.

Kraje	Gęstość zaludnienia na 1 km²	na 1 km.² gruntów uprawnych	Obszar gruntów uprawnych w km.²
Irak	7,3	36	92.000
Syria	15,7	81	40.000
Turcja	21.2	54	300.000
Palestyna	46,6	96	12.600
Liban	92,9	155	5.000
Egipt	15,4	440	35.000

Standard życiowy ludności wiejskiej Iraku jest niski. Ogólna roczna wartość zbioru z gospodarki felacha wynosi od 6,5 do 12 funtów.

IRAN

WYSZKOLENIE URZĘDNIKÓW BANKOWYCH. 3 urzędników Bank'u Mellié wysłanych zostało do Amsterdamu celem zapoznania się z techniką i działalnością giełdy amsterdamskiej i innych ważnych ośrodków giełdowych. Urzędnicy ci mają później objąć kierownicze stanowiska na mającej powstać giełdzie w Teheranie.

SYTUACJA GOSPODARCZA CYPRU. W. Brytania skoncentrowała w ostatnich latach swoją uwagę na wielkie znaczenie strategiczne Cypru. Wyspa ta przekształcona została w poważną bazę militarną na Morzu Śródziemnym, co wpłynie na podniesienie standardu życiowego ludności i rozwój życia gospodarczego Cypru.

Budżet Cypru na rok 1937 przewiduje po stronie dochodów Ł. 815.000, zaś po stronie rozchodów Ł. 813.000.

W ostatnim roku przedsięwzięto szereg kroków w kierunku podniesienia rolnictwa. Przystąpiono do wiercenia studzien i do przeprowadzenia odpowiednich prac drenażowych i melioracyjnych. Prymitywne narzędzia rolnicze zostają wyrugowane. Zbiór pszenicy w r. 1936 przewyższył zarówno pod względem jakości jak i ilości zbiory z lat ostatnich. Import bydła do Cypru zostaje wyrównany przez eksport artykułów rolnych, a przede wszystkim chleba świętojańskiego i kartofli. Plantacje cytrusowe zostały ostatnio rozszerzone nie bacząc na trudności napotykane przy ich zbycie na rynkach zagranicznych. Ostatnio zaplantowano nowych 4.000 dunamów, częściowo przez kolonistów żydowskich.

Cypr eksportuje wino, rodzynki, cebulę, bawełnę, wełnę, sery, muły. Dotychczas jest prawomocne na Cyprze tureckie ustawodawstwo gruntowe z roku 1858. Obecnie jest w przygotowaniu nowe ustawodawstwo gruntowe w opracowaniu specjalnie wyznaczonej komisji.

STATYSTYKA

Handel zagraniczny Polski z krajami Bliskiego Wschodu

(wg danych Głównego Urzędu Statystycznego).

Handel zagraniczny Polski z krajami Bliskiego Wschodu w lutym 1937 r. w porównaniu z tymże okresem 1936 r.

	Luty 1936			Luty 1937		
	Przywóz	Wywóz	Saldo	Przywóz	Wywóz	Saldo
	w tysiącach złotych					
Palestyna	1360	721	— 639	864	831	— 33
Egipt	1987	484	— 1503	1421	476	— 945
Syria	—	107	+ 107	—	101	— 101
Iran	34	272	+ 238	48	1016	+ 968
Turcja	244	122	— 122	667	92	— 575
Cypr	16	50	+ 34	4	3	— 1
Irak	—	82	+ 82	—	58	+ 58

Handel zagraniczny Polski z krajami Bliskiego Wschodu w okresie styczeń—luty 1937 r. w porównaniu z tymże okresem 1936 r.

	Styczeń-Luty 1936 r.			Styczeń-Luty 1937 r.		
	Przywóz	Wywóz	Saldo	Przywóz	Wywóz	Saldo
	w tysiącach złotych					
Palestyna	2597	1374	— 1223	1545	1568	+ 23
Egipt	3551	1124	— 2427	2633	870	— 1763
Syria	—	230	+ 230	—	238	+ 238
Iran	132	487	+ 355	83	1283	+ 1200
Turcja	566	161	— 405	1850	134	— 1726
Cypr	31	56	+ 25	24	4	— 20
Irak	—	92	+ 92	6	120	+ 114

Handel Polski z krajami Bliskiego Wschodu w lutym i w okresie styczeń—luty 1937 r.
(według działów)

Tysiące złotych

Działy	Palestyna		Egipt		Syria		Iran		Turcja		Irak		Cypr	
	II	I-II	II	I-II	II	I-II	II	I-II	II	I-II	II	I-II	II	I-II
PRZYWÓZ														
Ogółem	864	1,545	1,421	2,633	—	—	48	83	667	1,850	—	6	4	24
Wytwory pochodz. roślin.	802	1,408	—	—	—	—	48	67	19	189	—	6	4	24
Wytwory pochodz. mineral.	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	—	—	—	—
Woski, tłuszcze, oleje	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Przetwory spoż., tytoń	19	33	—	—	—	—	—	—	158	411	—	—	—	—
Przetwory chem. i farmac., farby	—	—	—	—	—	—	—	—	20	20	—	—	—	—
Skóry, futra, wyr. skórzane	31	31	2	2	—	—	—	11	—	—	—	—	—	—
Surowce włókiennicze i wyroby	—	1	1,419	2,630	—	—	—	6	465	1,199	—	—	—	—
Drewno, korek i wyroby, wyr. kosz.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Papier i wyroby	—	11	—	—	—	—	—	—	1	25	—	—	—	—
Wagi, narzędzia, instrumenty i aparaty precyz., nauk., optyczne	1	51	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kapelusze, parasole, laski, art. mody	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—

WYWÓZ														
Ogółem	831	1,568	476	870	101	238	1,016	1,283	92	134	58	120	3	4
Wytwory pochodz. roślin.	141	336	—	—	—	13	—	27	—	—	—	—	—	—
Zwierzęta żywe i wytw. poch. zwierz	102	265	—	—	—	—	—	—	36	36	—	—	—	—
Wytwory pochodz. mineral.	2	5	93	216	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Przetwory spoż., tytoń	14	25	12	25	3	3	—	—	—	—	1	1	—	—
Przetwory chem. i farmac., farby	8	14	1	1	—	—	3	3	4	5	5	5	—	—
Skóry, futra, wyr. skórzane	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Surowce włókiennicze i wyroby	76	105	102	129	41	105	22	260	—	—	—	14	—	—
Kauczuk, jego surogaty i wyroby	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Drewno, korek i wyroby, wyr. kosz.	371	540	146	215	35	61	—	—	—	—	50	98	1	25
Papier i wyroby	15	31	12	14	5	7	—	—	—	21	—	—	1	1
Wyroby kamieniarskie, ceram.,	7	22	—	—	—	—	—	—	10	10	—	—	—	—
Metale nieszlachetne i wyroby	59	172	105	262	17	49	984	984	39	39	3	3	—	1
Maszyny i aparaty, sprzęt elektr.	3	16	3	4	—	—	8	10	3	22	—	—	—	—
Środki transportowe	30	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Wagi, narzędzia, instrumenty i aparaty precyz., nauk., optyczne	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Wyroby różne	1	1	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Towar zbiorowy	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Handel zagraniczny Palestyny

(wg. danych Palestine Commercial Bulletin).

Handel zagraniczny Palestyny w listopadzie 1936 r.
w porównaniu z tymże okresem 1935 r.

	Listopad 1935	Listopad 1936
	w funtach palestyńskich	
Przywóz ogółem	1,683,334	1,460,188
w tym towarów	1,661.025	1,450,350
Wywóz ogółem	222,498	186,653
w tym towarów	181,393	168,735
Reeksport	24,994	112.407
Tranzyt	46.371	33,542

Przywóz do Palestyny głównych artykułów w listopadzie 1936 r.
w porównaniu z tymże okresem 1935 r.

	Listopad 1935		Listopad 1936	
	Kwintale	ŁP.	Kwintale	ŁP.
Ryż	22,718	25.254	30,534	25,509
Pszenica	4,183	2,597	59,412	60,917
Mąka pszenna	22,962	28,006	28,240	37,119
Bydło (sztuk)	2.206	16,702	2,749	27,038
Drób (sztuk)	173,848	12,302	235,021	17,807
Cukier	34,458	26,978	34,485	55,549
Kartofle	16,248	9,385	18,226	10,245
żelazo w sztabach i prętach	55,450	46,255	24,110	20,820
Rury żelazne, żeliwne	33,320	41,930	29.890	41,211
Drzewo budulcowe m^3	14.339	33,244	8.503	19,858
Drzewo na skrz. pom. m^3	12,737	43,398	12,596	43,884
Dykty	4,448	8,860	1,688	4,202
Tkaniny bawełniane				
szare	1,173	8,100	571	3,920
bielone	783	9,297	537	6,180
farb. i druk.	1,754	27,814	1,776	26,280
Tkaniny wełniane	610	38,622	524	33,089
„ z czyst. jedw.	12	1,382	7	759
„ z sztuczn. jedw.	359	12,102	305	9,842
Benzyna (litrów)	4,982,830	25,622	4,998,898	17.573
Nafta (litrów)	6,110,805	21,380	5,418,208	13,545
Automobile (sztuk)	120	19,477	91	21,677

Wywóz z Palestyny głównych artykułów w listopadzie 1936 r. w porównaniu z tymże okresem 1935 r.

	Listopad 1935 r.		Listopad 1936 r.	
	Kwintale	ŁP.	Kwintale	ŁP.
Pomarańcze (skrzynek)	164,819	65,928	160,760	61,088
Grejpfruty (skrzynek)	142,359	45,554	108,326	32,498
Cytryny (skrzynek)	5,113	3,068	8,299	2,819
Skóry surowe i suszone	1,149	4,130	1,829	7,937
Jelita	148	4,447	139	1,551
Wino (litrów)	488	1,303	642	1,408
Oliwa jadalna	—	—	6,800	310
Sezam	2,268	3,561	275	523
Migdały	151	649	35	496
Cement	1,520	404	480	52
Pończochy i skarpetki (tuz.)	3,651	1,413	1,220	467
Mydło do prania	15	118	1,232	2,785
Zęby sztuczne	—	3,802	—	2,760

Handel zagraniczny Palestyny według krajów w listopadzie 1936 r. w porównaniu z tymże okresem 1935 r.

	Listopad 1935				Listopad 1936			
	Przywóz	Wywóz	Reeksp.	Tranzyt	Przywóz	Wywóz	Reeksp.	Tranzyt
	w funtach palestyńskich							
W. Brytania	327,598	104,200	2,466	16,100	238,309	87,725	6,341	2,466
Niemcy	194,734	470	794	2,215	201,139	197	1,628	321
Francja	29,774	2,618	393	2,360	15,754	2,171	394	277
Czechosłow.	57,363	4,225	93	1,405	31.517	2,722	322	1,900
Belgia	77,092	6,463	73	5,085	31,604	4,737	—	—
Włochy	42,577	1,846	757	1,890	17,948	279	552	628
Holandia	24,351	2,363	216	140	20,231	4,210	83	—
Szwecja	22,181	1,676	215	36	11,257	3,756	1,024	274
Rumunia	100,804	2,778	35	—	99,772	2,218	143	—
Egipt	58,693	7,912	11,145	5,191	67,447	3,394	92,778	3,720
Syria	118,056	25,126	4,919	38	252,099	24,966	3,527	—
Irak	23,384	459	691	747	14,333	253	1,055	159
Iran	10,721	25	128	327	28,827	—	218	—
Turcja	32,918	1,251	—	851	43,530	4,867	5	499
Arabia	721	21	50	—	1,409	50	109	—
Polska	77,234	3,146	202	1,176	45,409	1,470	234	—

Eksport owoców cytrusowych z Palestyny w sezonie 1936/37 do 1 marca 1937 w porównaniu z tymże okresem roku poprzedniego.

Kraje	1935/1936		1936/1937	
	Wrześ.-Stycz.	Luty	Wrześ.-Stycz.	Luty
W. Brytania	2,435,342	1,004,684	3,869,818	1,660,396
Austria	11.379	6,753	9,123	12,197
Belgia	44,554	16,092	94,478	50.565
Bułgaria	15,840	3,342	19,031	8,227
Czechosłowacja	26,737	33,095	47,015	42.220
Dania	36,425	15,960	43,423	16,095
Estonia	1,402	731	4,374	2,794
Finlandia	22,386	10,973	45,182	16,531
Francja	72,870	12,678	65,436	108,342
Holandia	195,947	87,919	298,549	108,886
Jugosławia	10,526	4,655	12,150	—
Litwa	1,546	2	—	—
Łotwa	17.987	517	24,052	2,203
Niemcy	104,105	90,543	161,092	92,242
Norwegia	24,992	29,602	98,675	35,714
Polska	188.625	53,536	115,801	71,813
Rumunia	47,602	37,489	76,076	56,524
Szwajcaria	26,893	4,788	21,031	10,798
Szwecja	112,609	27,240	206,108	30,900
Skandynawia	3,669	11,412	2,885	—
Węgry	1,949	2,534	3,624	1,580
Z. S. R. R.	22,278	3,000	14,518	15,000
Różne europ.	30,349	—	16	—
Kanada	21,820	—	3,096	1,175
Egipt i Sudan	2,797	1,357	4,996	1,745
Indie	7,795	730	8,941	844
Cejlon	2,495	238	1,803	524
Aden	3,789	1,572	980	1.027
Różne	1,544	1,377	2,649	—
Ogółem	**3,496,248**	**1,462,819**	**5,254,922**	**2,359,357**

Ruch ludności w Palestynie

(wg. danych „Palestine Gazette")

a) Ogólna ilość przybyłych i opuszczających Palestynę w grudniu 1936 r. w porównaniu z tymże okresem 1935 r.

	Grudzień 1935		Grudzień 1936	
	Ogółem	Żydzi	Ogółem	Żydzi
Przybyli				
a) Imigranci	4,434	4,312	859	753
b) Powracający po nieobecności pow. jednego roku	79	38	72	36
c) Powracający po nieobecności do jednego roku	3,692	1,175	5,712	1,450
d) Turyści przybyli	4,347	1,232	3,938	806
e) Turyści tranzytem	571	18	749	30
Ogółem	13,123	6,775	11,330	3,075
Wyjechali				
f) Opuszczający kraj na okr. pow. jednego roku	43	19	108	76
g) Opuszczający kraj na okres do jednego roku	4,063	1,332	5,484	1,529
h) Turyści wyjeżdżający	4,462	1,326	3,635	641
i) Tranzytem	564	31	744	47
Ogółem	9,132	2,708	9,971	2,293

b) Podział imigrantów według płci.

	Listopad 1935				Listopad 1936			
	Mężcz.	Kobiet	Chłop. do lat 15	Dziewcz. do lat 15	Mężcz.	Kobiet	Chłop. do lat 15	Dziewcz. do lat 15
Imigranci ogółem	1,627	1,954	427	426	282	378	108	91
w tym Żydzi	1,897	1.896	410	410	255	340	80	78
Turyści zalegalizowani jako imigranci	128	151	31	33	54	40	2	4
w tym Żydzi	89	111	26	25	32	24	2	4
Ogólna ilość zarejestrowanych imigrantów.	1,755	2,105	458	459	336	418	100	95
w tym Żydzi	1,684	2,008	436	435	287	364	82	82

c) Kategorie imigrantów

	Grudzień 1935				Grudzień 1936			
	Imigranci		Tur. zalegal.		Imigranci		Tur. zalegal.	
	Ogółem	Żydzi	Ogółem	Żydzi	Ogółem	Żydzi	Ogółem	Żydzi
A (I) Kapitaliści (ŁP 1000 i wyżej)	287	286	76	74	85	85	22	22
A (I) 2 Członkowie rodzin A (I)	371	368	58	53	73	73	3	3
A (II) Wolne zawody (ŁP. 500)	—	—	1	—	—	—	—	—
A (II) 2 Członk. rodz. A (II)	—	—	—	—	—	—	—	—
A (III) Rzemieślnicy (ŁP. 250)	23	23	1	1	2	2	—	—
A (III) 2 Członk. rodzin A (III)	34	34	—	—	1	1	—	--
A (IV) Osoby z min. dochodem ŁP. 4.—	8	7	1	1	8	8	—	—
A (V) Osoby z kapitałem ŁP. 500.	—	—	2	2	—	—	1	1
A (V) 2 Czł. rodz. A (V)	—	—	6	6	—	—	—	—
B (I) Sieroty	—	—	—	—	1	—	—	—
B (II) Duchowieństwo	60	38	25	3	2	—	15	—
B (II) Członk. rodz. B (II)	81	78	2	2	-	—	—	—
B (III) Studenci	144	142	10	9	100	83	4	4
C (I) Robotnicy	952	949	32	7	78	76	25	8
C Członk. rodz. C (I)	881	881	8	—	117	117	8	4
D Członkowie rodzin mieszkańców Palestyny	1,570	1,506	106	90	354	307	21	20
K. Osoby nie podlegające ustawie imigracyjnej	23	—	11	3	29	1	1	—

Obieg pieniężny w Palestynie

(wg. danych „Palestine Gazette")
Ilość monet w obiegu w Palestynie w końcu grudnia 1936 r.
w porównaniu z tymże okresem 1935 r.

Monety w obiegu	Grudzień 1935		Grudzień 1936	
	Ilość	ŁP.	Ilość	ŁP.
Srebrne monety				
100 milsów	2,620,00	262,000	2,520 000	252,000
50 milsów	4,950,000	247,500	4,600,000	230,000
Ogółem srebrne monety		509,500		482,000
Niklowe monety				
20 milsów	1,390,000	27,800	1,290,000	25,800
10 milsów	3,530,000	35,300	3,570,000	35,700
5 milsów	4,320,000	21,600	4,420,000	22.100
Ogółem niklowe monety		84,700		83,600
Miedziane monety				
2 milsy	1,288,000	2,576	1,496,000	2,992
1 mils	4,624,000	4,624	5,408,000	5,408
Ogółem miedziane monety		7,200		8,400
Ogółem monety		601,400		5740,00
Banknoty w obiegu				
Banknoty:				
ŁP. 100	508	50,800	245	24,500
ŁP. 50	3,293	164,650	1,666	83,300
ŁP. 10	129,503	1,295,030	97,734	977,340
ŁP. 5	413,871	2,069,355	344,971	1,724,855
ŁP. 1	2.081,040	2,081,040	2,040,930	2,040.930
ŁP. 1/2	597,719	298,859,500	632,419	316,209,500
Ogółem banknoty		5,959,734,500		5,167,134,500
Ogółem monety i banknoty		6,561,134,500		5,741,134,500

Koszty utrzymania w Palestynie

(wg. danych Palestine Commercial Bulletin)

Koszty utrzymania w Palestynie rodziny, składającej się z 5-ciu osób.
(Na podstawie cen detalicznych 20 zasadniczych artykułów).
Podstawa — styczeń 1922 — 100%.

Miesiąc		Wydatki miesięczne ŁP. (funty palestyńskie)	Wskaźnik %
Styczeń	1922	8,749	100,0
„	1923	7,507	85,8
„	1924	6,718	76,8
„	1925	7,682	87,8
„	1926	7,230	82,5
„	1927	7,230	82,6
„	1928	6,705	76,6
„	1929	6,463	73,9
„	1930	5,860	67,0
„	1931	4,909	56,1
„	1932	5,098	58,3
„	1933	4,934	56,4
„	1934	4,591	52,5
„	1935	4,764	54,5
„	1936	4,735	54,1
Luty	1936	4,661	53,3
Marzec	1936	4,678	53,5
Kwiecień	1936	4,624	52,9
Maj	1936	4,745	54,2
Czerwiec	1936	4,934	56,4
Lipiec	1936	5,168	59,1
Sierpień	1936	5,181	59,2
Wrzesień	1936	5,290	60,5
Październik	1936	5,046	57,7
Listopad	1936	5,059	57,8
Grudzień	1936	5,033	57,5
Styczeń	1937	5,457	62,4

REDAKCJA I ADMINISTRACJA:
Warszawa, ul. Fredry 10. — Tel. 246-37, 521-06. P. K. O. 9231

Redaktor odpowiedzialny:
P. WASSERMAN

Wydawca:
POLSKO-PALESTYŃSKA IZBA HANDLOWA

Druk. „Monolit", Warszawa, Elektoralna 3, tel. 581-92.